

Hayalet Gemi

20.000 TL. Sayı: 16 Ocak 1994

Doğru çözümler için,

Doğru Formülü bulmak.

a l c h e m y
PAZARLAMA İLETİŞİMİ VE
DANIŞMANLIK LTD. ŞİRKETİ

AYAZMADERESİ CAD. 19/9 GAYRETTEPE 80260 GAYRETTEPE İSTANBUL
TEL: (212) 288 97 15 FAKS:(212) 266 84 26

seyir defteri

*Kendimizle beraber
taşıdığımız saatin
kadranında
tekrar tekrar
yaşadığımız,
aynı ümitsiz
senaryolar değil mi?*

*Çemberi kırmak
mümkünmü?*

Ya da:

*"Yeni bir güneş
doğar mı?
O zaman yeni bir söz
söylenbilir mi?"*

*Kimbilir...
Herşeye rağmen
saatimiz çalışıyor...*

içindekiler

4

deligömləği

SIRLANMIŞ CAMIN LANETİ

pınar türen

7

çıkılmaz sokak

MODERNİZM VE TEKERRÜR

mehmet açar

10

uçan hollandalı

ON DAKİKA ARA

murat gülsoy

13

kayıp harita

UZAMIN SÜREKLİLİĞİ

sedef erkman

16

uzak ufuklar

NASIL YAPMALI

yasemin sarıkaya

18

kara göründü!

BİLİMSEL BİR DÜŞÜN EŞİĞİNDE

ata akın

20

şışedeki mesaj

DƏLİLER GEMİSİ

bayram keten

21

perili köşk

AŞIK VE GÖÇEBE

halide velioğlu

22

deja vu

AHŞAP KAPININ HOMURTUSU

oya demir

24

gizli hazine

YÜZ VE GİZ ÜZERİNE MİNİMAL BİR DENEME

oğuz haşlakoğlu

26

sabahyıldızı
KİMSEYE MEKTUPLAR
esra zeynep

28

denizkızlarının şarkısı
ÜÇ ÖMRÜ VARDI
halide velioğlu

29

başka bir dünya
YENİLMEK
ayşe düzkan

30

yanlış pusula
MEKANIN RUHA VERDİĞİ ACILAR
hüsnü kural

32

üstü çizilmiş kişiler
GENÇLİK TEKRARLANMAZ
yelda karataş

33

med-cezir
GÖRSEL DİNAMİK ÇEŞİTLEMELERİ
adnan kurt

37

şeytanminaresi
KARANLIĞIN İÇİNDEKİ DELİK
ergun kocabıyık

39

puslu manzaralar
MAKAS DEĞİŞTİREN TRENLER
meral miniç

40

sisdüşleri
SEN BİR ÇOCUĞU TERKETTİN
fulya aslan

42

cehennemin kapılan
KAN... YÜREKTEN VEYA BİLEKTEN
zarife biliz

45

ay tutulması
HEPİMİZ KARDEŞ OLACAĞIZ
murat gülsoy

SIRLANMIŞ CAMIN LANETİ

pınar türen

Ölen bir insan da kendini göremez ve ne hissettiğini anlayamaz. Elli milyon insan da ne hissettiğini bilemeden öldü. Sonuç: Çok insan öldü, ama bazıları hâlâ aynalara bakıp emirler veriyor ve savaş tekerrür ediyor.

*Birbirine paralel aynalarda, iç içe geçmiş ve sonsuza giden görüntüler birbirinin hep aynıdır - aynadaki görüntüler her ne kadar gerçeği yansıtmıyormuş gibi görünseler de durduğunuz yer ve ışığın kırılma açısına göre görüntüler değişir ve siz asla yanınızdaki kişinin gördüğü sizi göremezsiniz. Sizin gördüğünüzü öbürü, onun gördüğünü de bir başkası göremez. Sonuçta herkes aynı şeyi gördüğünü zanneder ama herkesin gördüğü sadece bir görüntünün **değişken tekerrürüdür**.*

AYNA TEORİSİ

Bir grup bilim adamı 1950 yılında farelerde problem çözme yeteneğini incelemek için bir deney yaptılar. Labirente konan fareler yemek kokusuna doğru çılgınca ilerlerken yollarını kesen aynada yansımalarını gördüler. Çoğu korktu ve geri döndü, bir iki tanesi aynada kendisini kokladı. Sonuç: Fareler problem çözmiyor, problemden kaçıyor (İnsan beyninin problem çözme kabiliyetinin farelerden daha fazla olduğu aynı yıl yapılan başka bir araştırmada ispatlandı). Aradan on yıl geçti. 60'lı yıllarda değişik bir grup bilimadamı ilk deneyi aynen uyguladılar. Farelerin çoğu aynaya çarpıp sakatlandılar, geri kalanı aynayı koklamakla yetindi. Sonuç: On yıl içinde fareler problem çözmeye yönelir olmuşlardı (Bu yıllarda insanların sosyalleşme ve gelişmeleriyle ilgili

deneylerde korkunç bir artış oldu. İnsanlardaki bu müthiş problem çözücülüğün sebeb-i hikmeti neydi?). Aradan bir on yıl daha geçti. Aynı deneyi değişik bir grup bilim adamı tekrarladı. Labirent içinde hızla ilerleyen farelerin çoğu aynadaki görüntüleriyle kavga etmeye başladılar, aynayı itmeye çalıştılar. Aynalar çizik içinde kaldı. Farelerin tırnakları kırıldı. Sonuç: On yıl içinde fareler problemleri güç kullanarak çözmeye başlamışlardı (Aynı yıllarda sosyal psikologlar insandaki saldırganlığı araştıran deneyler yapmaya başladılar. İnsanlardaki güç kullanma ve saldırganlığın nedeni ne olabilirdi?) Sonuç: 30 yılın sonunda hiçbir fare aynayı aşmayı başaramadı. İnsanlar ise bir şeye basarak daha yüksek zıplamayı öğrendiler.

Parlak çelik parçasında kendisi olduğunu sandığı surete sert bir bakış fırlattı. İçindeki bastırılmış korku gözlerinin derinliklerinde ihtirasla etrafa dehşet saçarak çeliğe yapışmıştı. Dışarı çıktı. Çünkü kendisini seyrettiğinde içerideydi. Şimdi ise dışarıda yüzlerce insan O'nu seyrediyordu. Bu yüce adam da hiç düşündü mü acaba nasıl görünüyorum diye, çeliğe yansıyan gölgeli sureti aklına geldi mi konuşurken bilinmez. Ama kılıcını kaldırdı ve binlerce askere Mısır'ı yerle bir etmelerini buyurdu. Sonuç:

Her aynaya baktığında farklı bir suret gören ve gördüğü suretler mi gerçek yoksa kendisi olduğunu zannettiğı mi diye bulabilmek için dünyadaki tüm aynalara bakmak üzere yollara düşen bu insan da her aynaya baktıktan sonra gördüğü farklılıkları dehşet içinde yazdı.

Çelikteki görüntü ne olursa olsun Mısır, O'nun oldu. Binlerce insan öldü.

Aradan yüzyıllar geçti. Kaya kristaliyle astarlanmış cam parçasına bakan beyazlar giymiş esmer adam suretdeki şüpheden ürktü. Oysa karşı dağlardaki yüzbin düşman askerinden ürkmediğini zannediyordu. Şüpheyi silmenin bir yolunu aradı. Dua etti. Astarlanmış cama bir daha bakmadı, dışarı çıktı, bir savaşı başlattı. Sonuç: ufak bir ordu koca bir orduyu yendi (Tarihte sık rastlanan oldukça sıradan bir durum). Büyük bir güç sonun başlangıcına ulaştı. Belirsiz sayıda insan öldü.

Aradan yüzyıllar geçti. Yüksek duvarlı, ihtişamlı duvarına asılmış sihirli cam parçasına bakan kısa boylu adam, kazandığı zaferlerin derin bir çizgiyle iz bıraktığı suratına sert sert baktı. Kendisinden korkmamak için aynayı korkuttu önce. Sonra geriye bir adım attı. Ne kadar ufak olduğunu yeniden hatırlamanın verdiği hırsla uzun boylu krala savaş açmaya karar verdi. Sonuç: Tam bir fiyasko. Kısa komutan arkasında zaferler, suratında her bir zafer için derin bir izle tarihe gömüldü. Sonuç: Yüzbinlerce insan öldü.

Aradan yüzyıllar geçti. Aynada öfkeyle gölgelenmiş suratına bakıp daha da sert görünmeye çalışan adam garip bıyıklarını kırmızı elleriyle düzeltti. (Neden bu kadar öfkeli olduğunu yıllar boyunca ne bir sosyolog, ne bir siyasetçi, ne de bir psikolog anlayabildi). Odadan dışarı çıktığında ayağa kalkan adamlarının saygı zannettiği korkularım, çevik bir hareketle selamlayarak ödüllendirdi ve karşısında titreyen insanlara savaş ilan ettiğini muştuladı. Hiç kimse kendi kendisini göremediği için kimse ne hissettiğini anlayamadı. Ölen bir insan da kendini göremez ve ne hissettiğini anlayamaz. Elli

milyon insan da ne hissettiğini bilemeden öldü. Sonuç: Çok insan öldü, ama bazıları hâlâ aynalara bakıp emirler veriyor ve savaş tekerrür ediyor. Yine de insanlar hala aynalara bakıyorlar. Çünkü kendilerini sadece orada görebiliyorlar.

İlk romanını yazmayı bitirdiğinde beş gün sonra öleceğini bilmiyordu. Beş gün sonra öldüğünde meşhur olacağım bilmiyordu. Bildiği tek şey aynalara bakmaktan nefret ettiğiydi. Bir kere çok küçükken bakmıştı aynaya. Ne olduğunu, neye benzediğini pek anlayamamıştı. Başkalarının hep görebildiği, kendisininse arada bir görebildiği bu sureti en iyisi hiç görmemektir. Zaten yansıması başkaları içindi, kendisi içinse hisleri vardı. O da hislerini kendisine, görünüşünü de başkalarına ayırdı. Kendisine olan merakı hislerini altüst etmeye başladığında aynaya bakabilmek için artık çok geçti. Baksa bile ne olduğunu asla anlayamayacağını biliyordu. O da neler görebileceğini en ufak ayrıntılarına kadar, tüm olasılıkları düşünerek yazdı. Romanını bitirdiğini zannettiğinde 85 yaşındaydı. Roman meşhur olmuştu ama olasılık hesaplarında hata yapmıştı. Bu romandan ve de yazandan habersiz, dünyanın başka bir köşesinde bambaşka biri de bir roman yazdı. Her aynaya baktığında farklı bir suret gören ve gördüğü suretler mi gerçek yoksa kendisi olduğunu zannettiği mi diye bulabilmek için dünyadaki tüm aynalara bakmak üzere yollara düşen bu insan da her aynaya baktıktan sonra gördüğü farklılıkları dehşet içinde yazdı. Ama romanı meşhur olamadı, çünkü bitirmeyi başaramadı. Sonuç: Tüm bunların tekerrürle hiçbir ilgisi yoktur. Tekerrür aynanın kendisidir zaten.

Genel sonuç: Tekerrür deđiřkendir.

MODERNİZM VE TEKERRÜR

mehmet açar

Postmodernizm adı altında toplanan eğilimler Batı Rasyonalizminin son sığınağı. İlerde gerekirse başka sığınaklar da bulunacak. Tekerrür, geri dönüş, geçmişe özlem... Ya da başka bir şey.

Pop Art ve Uzak Çağı. Bir son durak. Batı metropollerinin kültürünü tekerrüre çağıran o ümitsiz çılgılık. Artık gidilecek hiçbir yer yoktu ve zamanın kısa tarihi miladi takvime göre İsa'dan Sonra 1970'lerin ortasını gösteriyordu.

Dış uzayın keşfi apaçık bir çıkışsızlığı ve o hazin mağlubiyeti bir kez daha insanın yüzüne vurmuştu. Teknoloji nereye gelirse gelsin, dış uzay bütün o karanlık haşmetiyle nesiller boyu anlaşılmaz kalmaya devam edecekti: Hayallerimizi besliyordu ama bilimin, uzaya "iki kere iki dört" gibi basit bir açıklama getirme olanağı henüz yoktu.

Ama uzayla bütünleşmeye çalışan insanın acz dolu çabaları vardı. Bilmem 70'leri hatırlar mısınız? Herkes kendince dış uzayla bütünleşmeye çalışırdı. Bence bütün o moda ve mimari, dış uzayla bütünleşmeye çalışırken tek bir temel fikirden yola çıkıyordu: Uzak araçları ve tüm teknolojik aletlerin temel idesi olan makineden... Makinede herşey işlevseldi. Çizgiler düzdü. Sinema endüstrisinde çalışan art direktörler uzak üslerini tasarlarlarken uzak araçlarından yola çıkıyor ve daha sonra "uzak üssü gibi" bir iç mimari kavramı hediye ediyorlardı kültüre... Uzak üssü gibi bir ofis... Uzak üssü gibi bir ev... Modernizmin simgelerinden makine fikri, uzak üsleriyle kendi görsel

evriminin en son aşamasına gelmişti (İlerlemenin şimdilerdeki simgesi zaten makine değil, dijital aletler).

V yaka kazaklar... Bol paça pantolonlar... Astronotların giysilerinden türemiş anoraklar... Uzak idesiyle örtüşen elektronik müziğin tınıları... Modern Sanat ise kendini sorgulama döneminin sonlarına gelmişti. Resimde anlam falan unutulmuş, resim eylemi bütün alt parçacıklarına bölünmüştü. Fırçayı niye kullandığını sorgulayanlardan tutun, çerçevenin dışı kavramı üstünde düşünenler bile vardı artık. Uzak Çağı, sanatta modernizmin gelebildiği son cephelerden birine denk gelmişti. Ve herşey giderek giriftleşiyor ve ne yalan söylemeli bayağı da sıkıcı hale geliyordu. Hatta adamın biri, konser vereceğim diye herkesi çağırıp piyanonun başında beş dakika sessizce oturmuş ve bu "bestesi"ne şimdi unuttuğum bir ad bile vermişti. Deneysel sinemacılar en temel malzemelerinin film pelikülü olduğu fikrinden yola çıkarak, pelikül üzerine elle bir şeyler çiziktirip film festivallerine katılıp bildiriler falan yayınlıyorlardı. Uzayı giden bir liste... Kültürün her deminde avangardlık adına bir sıkıntı kasırgası alıp başını gitmişti.

Ama sonunda anlaşıldı. Uzak Çağı falan yaşanmıyor. Yaşanan şeye olsa olsa ilkel uzak çalışmaları denebilir. Ve daha

katedilecek o kadar çok yol var ki... Kurgu-bilimin hayallerine yetişmek için nesillerin geçip gitmesi gerekiyor Yeryüzü'nden. Ayrıca sanatın manası bu kadar sorgulamanın da bir manası yok. Uzay Çağı söylemi ve pop art, modernizmin gündelik hayata ve popüler kültüre sunabildiği son "ilerleme ve geleceğe yakın olma" kavramlarıydı. Derken herkes sıkıldı. Bu sıkıntıyı anlayamayanlar da vardı. Sevgili Üçüncü Dünya mesela... Modernizm hala bir marifetti. Çeviriler geç ulaşıyor, Batı'nın her zaman "ileri"yi temsil ettiğini düşünenler geriden de olsa Batı'yı takip etmenin erdemleriyle iştigal ediyorlardı.

Ama Batı sıkılmıştı. İsa'nın doğumundan 1970 küsur yılı aşkın bir zaman geçmişti ve Aydınlanıma'yla başlayan süreç insanoğlunun gözlerini uzaya çevirmesine yol açmıştı açmasına ama sokaktaki insanın uzayla fazla bir alışverişi kalmamıştı. Uzay Çağı, dünyanın muhtelif yerlerindeki bilimadamlarının çalışmasıyla adım adım ilerliyordu. İnsanlığın geri kalanım alakadar eden bir şey yoktu uzayda. Yani, heyecanlanmanın, meseleyi abartmanın bir alemi yoktu. Sanatta da modernlik adına keşfedecek bir şey yoktu artık.

Ne zaman, nasıl? Kesin bir tarihi yok ama, birileri Uzay'ı bırakıp Yeryüzü'ne bakmaya karar verdi. Çünkü Pop Art'ın daha ilerisi diye bir şey yoktu. Vakit geri dönme vaktiydi. Tekerrürün karşı konulamaz cazibesi herşeyi ağır ağır sardı. Ve Yeryüzü, kültürün geçmiş güzelliklerini yeniden keşfetmeye başladı. Bu arada dijital teknoloji beklenmedik bir süratle gelişti. Birileri, (artık kimse onlar ben ele bilmiyorum ve gelişigüzel kullandığımı itiraf ediyorum) dijital gelişmeyi modernizmle değil de postmodernizmle nikahlamayı uygun gördü. Oysa dijital

devrim, gözünü uzaya diken ve kompüterlerin bir gün insanı yönetebileceği endişesine kapılan insanoğluna bilgisayarlardan korkmamayı, onların son tahlilde son derece ise yarar makineler olduğunu öğretti. Yani, hayatı kolaylaştırdı. Dijital devrim özü itibarıyla modernistti ama suni bir biçimde modernizmin iflasını açıklamaya çalışanlar" dijital devrim ile postmodernizmin evliliğini" nedense çok istedi.

Modernizmin, dijital devrimle, geriye dönüş ve tekerrür yasasıyla kendi evrimini hızla sürdürüyor ama birileri onun cenazesini kaldırma gayretleri içinde. Oysa modernizmin devrini tamamlayıp bir başka şeye dönüşmesi için çok daha başka bir şey gerekiyor. Önce Batı Düşüncesi'nin Yeryüzü'ndeki misyonunu tamamlaması gerekiyor. Postmodernizm adı altında toplanan eğilimler Batı Rasyonalizminin son sığınağı. İleride gerekirse başka sığınaklar da bulunacak. Tekerrür, geri dönüş, geçmişe özlem... Ya da başka bir şey.

Pop art ümitsiz özelemlere eklemlenmişti. 68'ın radikalliğine ve Uzay Çağı'na... İki özlem de ilerlemedi, tükendi. Ve insanlar güzel-olan'ın gelecekte ve ilerlemede yatmadığım ağır ağır hissettiler.

Gerisi bilinen hikaye... 93'teyiz ve insanlık tarihinin geriye dönük bir ilgiyle didik didik edilmesi aşamasında daha çok başlardayız.

Hollywood bunu erken keşfetti. Çünkü alıcı kitlelerle çok yakın bir teması var. Moda da öyle. Resim, "this has been done before" söylemini benimsedi ama çok yakında New York'lu ünlü bir ressamın atölyesine çok zengin ve isimsiz bir adamın geleceğini tahmin ediyorum. Ressam'a şöyle diyecek: "Sizden sevgilimin resmini yapmanızı istiyorum. Leonardo ustanın Mona Lisa'sı

*Tıpkı faşizmde olduğu gibi gücü
siyasi iktidara eklemlenmekte bulan
nefret dolu kitlelerin İslamcı
aydınlar gibi Asr-ı Saadet
ütopyasıyla bir ilgileri olmadığı
Sivas deneyiyle bir kez daha ortaya
çıktı. İşte tam da bu noktada
Tasavvuf, gizemcilik gibi öğretiler,
gücünü ilahi adaletten aldığını
zanneden bu kitlenin karşısında
duramaz.*

gibi bir şey olsun lütfen". O ressam kovacak belki adamı ama bir gün bir başkası mutlaka kabul edecek. Resim de çok gerilere gidebilir. Gün gelir 70'lerin nonfigüratif resimlerine bile geri dönülebilir.

Uzayın kavranmasına gelince. Voyager araçları uzayın karanlık boşluğunda dolaşmaya devam ediyor. Gezegenlerin fotoğraflarını çekip duran başka uzay araçları da var. Ama hepsi de uzay boyutunun kavranmasından çok, muhtelif bilimlere dolaylı yoldan hizmet etmekle meşgul. Uzay ve zaman boyutunun kavranmasında da geriye dönüş ve tekerrür yasaları işliyor: Metafizik, gizemci din öğretileri, Kabala, Tasavvuf, Doğu öğretileri... Gerçi modern felsefe bunları hala kaale almıyor ama hem popüler kültür hem de yeraltı kültürü, iç uzaylara dönüyor. Bu, şimdilerde kültürün ferah bir nefes almak için acilen başvurduğu bir çıkış kapısı.

Öte yandan rasyonalizm ve modernizme, eğer hedefleri olan süreçler olarak bakılırsa siyasi düzlemde misyonlarının hala tamamlanamadığı da görülüyor. Çünkü özellikle Güney Yarımküre'ye doğru inildiğinde modernizmden nefret eden

değişik toplumsal sınıfların işbirliğiyle serpilip gelişen ve siyasi iktidara talip olan bir din olayı görüyoruz. Temiz söylemlerle iktidara yürüyen bu kadroların, nefretlerini müthiş bir baskıya çevireceğini tahmin etmek için çok zeki olmak gerekmiyor. Tıpkı faşizmde olduğu gibi gücü siyasi iktidara eklemlenmekte bulan nefret dolu kitlelerin İslamcı aydınlar gibi Asr-ı Saadet ütopyasıyla bir ilgileri olmadığı Sivas deneyiyle bir kez daha ortaya çıktı. İşte tam da bu noktada Tasavvuf, gizemcilik gibi öğretiler, gücünü ilahi adaletten aldığını zanneden bu kitlenin karşısında duramaz. Kısaca, kültürel olarak rasyonalizmden ve modernizmden kaçıp ferah bir soluk almak iyi, hoş fikir de siyasi olarak bakıldığında temsil ettikleri misyonu bitmiş olarak kabul etmek pek doğru bir fikir değil. Kimilerince Batı'da kurulduğu düşünülen liberal-dijital toplum ütopyasının da bir anlamı yok. Batılı iyimserlerin öngördüğü, merkez iktidarın yerel iktidarlara geçtiği o site-devletlerin kurulacağına inanmak da mümkün değil.

Ama bir gün şöyle bir şeyin olma ihtimali ele yabana atılır gibi değil: "İlerleme ve gelişme" gibi modernist perspektifler nasıl kendilerim sanat alanında tükettiyse siyaset alanında da tüketebilir. Ama bu o kadar eğlenceli olmayacak. Çünkü o zaman dünya ilerleme ve gelişmeyi vaat etmeyen dinci ve milliyetçi iktidarlara doğru büyük bir eğilim gösterebilir. Yönetim biçimlerinin "gen dönüşü" ve "tekerrür"e yönelmesi halinde neler olacağını varın siz tahmin edin. Kaldı ki Rusya ve İran'da iktidarların ilerleme ve gelişme vaat etmekten çok milliyetçi ve dinci söylemlere sahip çıktığı gerçeği de ortada.

ON DAKİKA ARA

murat ölsoy

O yüzden yavaş yavaş yüzdeki çizgiler derinleşir, ifadeler eksilir, yeni olan herşeyden çekinilmeye, korkulmaya ve hatta nefret edilmeye başlanır. Hep öyle olmaz mı zaten? Artık, herkes anne ve babasının bir kopyasıdır. Herkes gibi, herkesle beraber...

Neyi gizlediği belli olmayan bir sonbahara yavaş yavaş yuvarlanan şehrin kıyısındaki bir kahvede, "Seninle ölmek istiyorum" diye yazdı kağıda. Ondokuz yaşının parmaklarıyla.

Her şeyin bir anda olup bittiği, atlıkarınca gibi bir yaz boyunca yaşadığı kısacık bir aşkla tanımlıyordu artık hayatını. Henüz hiç bir şey yaşamamış olmasına rağmen sesinin tonuna bir görmüş-geçirmişlik sinmişti o sonbahar.

"Seni o sabah, akşam sefalarının henüz uykuya daldıkları o büyülu sabah, bahçenizde görmedim mi; işte o an her şeyi anladım" diye yazıyordu durmaksızın. Pencere camlarında, uzun yaz ayları boyunca unutulmuş subuharları belirtmeye başlamış... Herkesin üzerinde ister istemez bir titreme, bir yorgunluk. O'nun hiç tanımadığı Bahri Bey -ki Emirgan'ın kırk yıllık gediklisi- öteki tarafa, dün artık iyice azalmış olan dostları tarafından uğurlandığından, çay ocağı tekliyor, yaşlı garsonun gözleri dalıp dalıp gidiyor; ve o bunların ve tabii ölümün farkında olmaksızın dalgalarda boğularak ölmek istediğini yazıyor ilk ve son aşkına. Ona öyle geliyor. Hep öyle olmaz mı?

Sonbaharın talihsizliği kışa bağlanmasındadır. Hırkalar ve kazaklar hızla yağmurluk ve paltolara evrimleşirken, şehirde zaman, sanki gittikçe daha ağır akmaktadır. Bir de ölüm gelinliğini giydimiydi şehrin yolları, insan o karanlık sonrasızlığı kolayca yanlış bir beyazlık olarak yorumlayabilirdi. Belki o yüzden bu kış, kar yağması için dua ediyor içinden. Bilmiyor ki yedi gün ve gece yağacak olan kar, onu ve sevdiği bıçak gibi ayıracaktır, canlarını epeyce yakarak. Ve o evinin küçük ve kirli penceresinden bakarak karda umduğunu bulamadığını yazacaktır sevgilisine. Radyonun geç vakit, nereden bulup çıkardığı anlaşılmayan o eski, o ağdalı, o binlerce insanın duygu yükünü taşımaktan yorgun şarkılarının eşliğinde ağlamak isteyecektir. Hep öyle olmaz mı?

Ve sonraki yıllar... Farkeder mi ayrılıklar, ölümler ve yeniden, sanki dünyanın ilk aşkıymışcasına yanıltıcı filizlenen tensel temaslar. Bir kaç yıl sonra, başka bir evde, bambaşka bir gecenin ve kokunun izleriyle uyandığında, ilkin arabasını nereye park ettiğini düşünüp şaşıracaktır. Yanında geçen hafta tanıştığı bir kumrallık, derin uykulardadır ve hiç bir derinliği yokmuş izlenimi bırakmaktadır tanıyanların üzerinde...

Yeni bir ilişki yeni bir hayat anlamına gelmez mi çoğu zaman? Gelir elbet. Yeni sevgilinin sorunları, dostları ve düşleri davetsiz misafirler gibi, bir bir giriverir insanın hayatına. O da öyle bir yanlışlığı hissetmişti dün gece. Gözleri, çünkü, dönüp dolaşıp bir başkasının dudaklarında kilitleniyor. Akşam kumrallığında eriyeceğini bilmesine rağmen anlık bir çekiciliğe yenik düşüyordu. Düşüyor mu gerçekten. Yüzünde anlamlı bir tebessüm, konuşmak için -konuşmak canım başka bir şey değil- kendini fırsat kollarken yakalıyor. Eski sevgili? Bilinmez nerede, kiminle... Hep öyle olmaz mı zaten?

Ondan sonraki sonbahar yine yalnızbaşına fakat Emirgan'da değil yabancı bir şehre elli kilometre kala bir benzin istasyonunda olacaktır. Bir iş gezisi. Başkent Ankara. Küçüklüğünden beri üzerinde garip bir etkisi olan bu şehri diğerlerinden ayıran belki de ülkenin tam ortasında kurulu olmasıdır. Kafası işle meşgul, midesinde cızırtılı bir gastrit. Fakat kim bilebilir neyi hissettiğini, neden? Üstelik ne önemi vardır o yaşanan günün... Ne bir doğumgünü, ne bir düşün... Neden fotoğrafı çekilip, 'aile albümüne' konulsun ki?

Ankara dönüşü, gidişi kadar parlak olmayacaktır. Ne o küçümsediği saf kumrallık -artık onu da diğerleri gibi saf ve masum hatırlayacaktır- ne de diğerleri yoktur yanında. Bir takım önemli evrak ve çeklerle başbaşadır. Kendini Beyoğlu'nda bir sinemaya attığı vakit dışardaki sonbahar uslu uslu başka bir kışa dönüşme telaşında olacaktır. İçerisi karanlık ve soğuk. Salon anlamsızca aydınlandığında bir sinema dolusu adamın ne çok Bond çantalı ve kendisi gibi asık suratlı olduğunu dehşetle farketmesine rağmen birinci yarısı

seyretmek için ışıkların sönmesini bekleyecektir yine de. Herkes gibi, herkesle birlikte. Tam birinci yarı başlarken, belki de aklından bir daha asla yakalayamayacağı çok güzel bir fikir, bir gündüzdüşü, bir hayal geçmiş olabilir. Bunu kendisi de bilemeyecektir. Ve sabahları hatırlanamayan rüyaların günboyu yarattığı sıkıntı gibi bir gerginlik yaratacaktır üzerinde... Hep öyle olmaz mı zaten?

Bundan beş yıl sonra ilk bebeklerinin video filmini çekerken ne uygar ne neşeli ve ne imrenilesi bir babadır. Bebeklerim hızla büyüten zamanı hayranlıkla seyrederek, yavaş yavaş mezarlarını kazdığım büsbütün unutacaklardır. Herkes gibi, herkesle beraber... Hızla geçip giden günler. Unutulan fikirler, su ve elektrik faturaları, değişen değerler, terkedilen dostlar, ödenen kalorifer aidatları, ve ufak tefek ihanetler... İşyerinde pekişen yeri ve iple çekilen bayram tatilleri. Birbirinin aynı olması sanki acemi bir senarist tarafından engellenmeye çalışılmış güney seyahatleri. Ve bu yeknesaklığı bilerek ve isteyerek görmezden gelerek bir kadeh daha fazla içilmesi, biriki saat daha fazla uyuması ve alış-veriş yapılması. Herkes gibi, herkesle beraber...

Ondan sonraki yıllarda pek bir şey olmaz. Yani önemli bir zikzak olmaz. İkinci çocuk sezaryen. Birincinin ilkokul yılları. Artık kolay kolay gidilemeyen tatiller ve çoğalan taksitler ve televizyonda pıtır pıtır çoğalan renkler. 'Gece ve Müzik'i dinlemek yerine eski korku filmlerini seyredip sabahları başağırlarıyla uyanmak. Pazar gazetelerini ve eklerini isteksizce karıştırmak, dengeli beslenmek ve her yıl, hemen hemen aynı zamanlarda yayınlanan abuk subuk sağlık yazılarını, kağıt gibi boş bir zihinle tekrar tekrar okumak.

Emekli olana kadar yaşamında önemli bir şey olmama durumu emeklilikten sonra da değişmez. İlk çocuğun evliliği ve ikincinin sorunları epeyce meşgul eder kafasını ama çok da bir şey katmaz ona. Ya da bir şeyler eksiltmez. Zaten eksilecek bir yekûn olup olmadığı son derece şüphelidir. Bu durumun sorgulanması da son derece tehlikeli. O yüzden yavaş yavaş yüzdeki çizgiler derinleşir, ifadeler eksilir, yeni olan herşeyden çekinilmeye, korkulmaya ve hatta nefret edilmeye başlanır. Hep öyle olmaz mı zaten? Artık, herkes anne ve babasının bir kopyasıdır. Herkes gibi, herkesle beraber...

Emekli oluşundan dört yıl sonra, yıllardır gazetelerin sağlık sayfalarından takibettiği hastalık gelir kapıya. Eh yapacak bir şey kalmadığından mı yoksa bir türlü bırakmadığı sigara yüzünden mi bilinmez hastanede X olur.

Yani, hemşire böyle bildirir doktora:

- Doktor bey, 103 nolu hasta X oldu.

Doktor, uykusunun arasında not eder bunu aklına. Bu hafta beşinci diye düşünüp hayıflanır. Önemli de değildir. Allah rahmet eyler. Bir gazetede siyah çerçeveye gelen bir günlük şöhret ve bir kaç yıl sonra yeri kaybolacak bir mezar.

Koskoca bir ömür on dakikada düşünülüp bitirilebiliyormuş demek ki. O sonbahar günü -hatırladınız mı, hani Emirgân'da ilk aşkına mektup yazıyordu- on dakika içine sığdırıverince olası yaşamını, allak bullak oldu. Gözleri önündeki kağıda takılı, habire 'Seninle ölmek istiyorum'u okuyor, ne yapması gerektiğini kestiremiyordu.

Yani engel olmak için.

Yani kadere karşı.

Yoo, tanrısal bir güce karşı savaşmak istediği için değildi bu, sadece 'y^aş^{arn}' bu kadar olamaz¹ gibi bir duygu hakim olmuştu benliğine o kadar. Uzun sürmedi. Zaten böyle güçlü duygular uzun sürmez. Bu isteğin onu şiire ve aşka sürüklemesi beklenirken, o ertesi gün, kısa bir düş gibi unutmuştu o 'on dakikayı'. Herkes gibi, herkesle beraber. Hep öyle olmaz mı zaten?

Ve yarın oldu.

Bir yarın daha...

Bir yarın daha...

- Doktor bey, 103 nolu hasta X oldu.

Hayalet Gemi'nin
yakında uğrayacağı
limanlar:
kaos,
ihanet, şiddet,
kader,
masal/oyun...

Yeni Yazışma Adresi:

Ayazma cad. Yener ap. 19/9
80260 Gayrettepe - İstanbul
Tel: (212) 288 97 15
Faks: (212) 266 84 26

UZAMIN SÜREKLİLİĞİ

sedef erkman

Tıpkı eski günlerdeki gibiydi herşey, sanki zaman hiç geçmemiş gibiydi. Deniz yine eskiden olduğu gibi sıkır sikirdi dolunayın altında, beyaz gemi pırıl pırıl parlıyordu lambadan mücevherleriyle.

Gemi ve Saray

Gemi, eskiden adadaki askeri okulun iskelesinde demirli dururdu. Bayram günlerinde özenle süslenir, geceleri lambaları yakılır ve renkli ihtişamı adanın karşısına yayılmış olan büyük şehirden keyifle gözlenirdi. Bazı özel günlerde -ama sadece o özel günlerde- gemi demir alır, büyük şehirle adayı ayıran mavi sularda ardında bıraktığı köpükler ve kendisini inatla takip eden martılar kadar beyaz, süzülürdü.

Gemi çok daha eskiydi aslında; büyük savaştan sonra, herşeye yeni baştan başlandığı yıllarda, devlet başkanının isteği üzerine alınmıştı. Gerçekte çok uzak bir ülkenin kralı için tasarlanmış, ama bazı aksilikler sonucu başkanın olmuş. Başkan gemiyi öylesine benimsemişti ki kısa bir süre sonra ikisi birden anılır olmuştu. Halk, geminin telaffuz edilmesi zor olan adım bilmez, "Başkanın beyaz gemisi" diye hatırlardı. Başkanın beyaz gemisi, şehrin iki yakasını birbirinden ayıran suları yararak gelir ve bu yakalardan birinin kıyısındaki sarayın rıhtımına yanaşırdı sessizce.

Başkan ve geminin beraberlikleri çok sürmedi. Gemi yeni, alımlı ve zarifti ama ömrünün neredeyse tamamını savaş meydanlarında geçirmiş, binlerce ölüm,

binlerce ihanet görmüş olan başkan o kadar yorgundu ki artık bir süre sonra deniz kıyısındaki sarayından hiç çıkmaz olmuştu. Vaktinin çoğunu pencere kenarına çekilmiş bir koltukta oturarak geçiriyordu. Zaten çok küçük bir kısmını kullandığı koca saray iyice sessizleşmişti. Eskiden içinde imparatorların yaşadığı o yaldızlı saray sanki küçülmüş, sahibiyle birlikte ölümü bekler olmuştu. Issız koridorlarında bazen ürkek bir uşak sesi duyulurdu veya yüksek tavanlarında yankılanan bir iki ses. Ama hepsi o kadar.

Başkan, saraydaki günlerinin sonuna vardığı sıralarda bir gün, yine pencere kıyısında otururken, sevgili beyaz gemisinin geçtiğini gördü sarayın önünden. Gemi, askeri okul öğrencilerini gezintiye çıkarmıştı ve öğrenciler Başkanı görmek için yavaşlatmışlardı gemiyi sarayın önünden geçerken. Rivayete göre öğrencilerden bazıları denize atlayıp Saray'a doğru yüzmeğe başlamışlardı başkan daha yakından görmek için. O gün başkan gemiyi son kez gördü. Kısa bir süre sonra da öldü. Son sözü "Aleykümselam" oldu ve bütün saatler hep aynı saati gösterdi artık.

Aradan çok yıllar geçti. Ortasından deniz geçen şehir yine aynı şehirdi. Gemiyle sarayı soracak olursanız eğer, evet, onlar da hâlâ

*o sahne sadece tekrar ediyordu
zamanın içinde, gerçek ise çok
başkaydı; başkanın gemisi artık bir
işadamının gemisi olmuştu.
İşadamı para karşılığı zenginleri
gezdiriyordu gemisiyle. Saray ise bir
müzeydi şimdi, insanlar gruplar
halinde geziyorlardı odaları, küf
kokan salonları, başkanın
koltuğuna oturup denizi seyrettiği
odaya girip bakmıyorlardı
etrafına boş boş, küçük bir çocuk
annesine soruyordu "Burada mı
ölmüş, anne?"*

hayattaydılar. Hatta çok yakın bir zamanda Başkan'ın beyaz gemisi yine sarayın rıhtımına demirlemişti. Tıpkı eski günlerdeki gibiydi herşey, sanki zaman hiç geçmemiş gibiydi. Deniz yine eskiden olduğu gibi şıkır sikirdi dolunayın altında, beyaz gemi pırıl pırıl parlıyordu lambadan mücevherleriyle. Saray'ın kapıları açıldı yine tıpkı eskisi gibi, içeriden ışık fışkırtıyordu geceye. İnsanın içi rahatlıyordu bu manzarayla, evet, hiç zaman geçmemiş gibi, ne güzel...

Oysa, o sahne sadece tekrar ediyordu zamanın içinde, gerçek ise çok başkaydı; başkanın gemisi artık bir işadamının gemisi olmuştu. İşadamı para karşılığı zenginleri gezdiriyordu gemisiyle. Saray ise bir müzeydi şimdi, insanlar gruplar halinde geziyorlardı odaları, küf kokan salonları, başkanın koltuğuna oturup denizi seyrettiği odaya girip bakmıyorlardı etrafına boş boş, küçük bir çocuk annesine soruyordu "Burada mı ölmüş, anne?"

Saray ve gemi kendilerini yineliyorlardı zamanda. Zaman dolu dizgin akarken onlar da sonsuz kereler tekrarlanıyor, sonsuz

kereler yeniden varoluyorlardı.

Kilise

Kilise, ortasından deniz geçen şehrin en güzel yerlerinden birine inşa edilmişti. O kadar eskiydi ki insanlar onun yapılışının dünyanın kuruluşuna uzandığını düşünürlerdi. O denli eski olmasına rağmen, savaşımlara, yangınlara ve en önemlisi depremlere dayanarak bu günlere kadar gelmişti, onunla yaşıt binalardan bugüne sadece bir kaç sütun ve birkaç duvar kalmışken o, herkese meydan okuyarak şehrin en güzel tepesinde ihtişamla yükseliyor, günümüzün teknolojisinde pek az şeye şaşıracak yaşayan insanları kendine hâlâ hayran bırakıyordu. Kilise, tarih boyunca hep bir efsane olmuştu zaten. Bütün mimarlar ondan daha büyüğünü yapmak için çırpınmış, imparatorlar kendi adlarını ondan daha görkemlisine veremedikleri için kıskançlıktan çatlamıştı. İçeriye giren, derin bir sessizliğe gömülür, inanılmaz yükseklikteki kubbeden gelen bütünlük ve sonsuzluk duygusunun ağırlığı altında ezilir, bunun insanoğlunun yaptığı en güzel şey olduğunu düşünür. Kilise, yoğun kütlesiyle mevsimlerin dönüşümü, devletlerin yıkılıp yenilerinin kuruluşunu, kendisini gören insanların hayretinin zamanla bile değişmeyişi izler durur. Etrafındaki herşey durmadan değişir, başka başka şeylere dönüşürken, o zaman içinde dikilir, heybetle direnir, kendini sürekli tekrar eder, sürekli yineler. Zaman sanki onun etrafında döner. Tarih öncesinden kalan kilise sanki zamanın merkezinde durur.

Sokak

Bazı şehirlerde, anıtlar, saraylar veya büyük meydanlar değil de sokaklar önemlidir. Sanki sokaklar rahat rahat yol alsın,

istedikleri gibi kıvrılsın, oradan oraya aksın diye yapılmışlardır. İşte Gelendost sokağı da böyle bir şehrin şanslı sokaklarından. Gerçi oldukça eski bir sokaktı. Vaktiyle arabaları çeken atların nallarının şıkırdattığı parke taşları eskimiş, böğrüne vurulmuş sayısız kazmayla eğri büğrü olmuşlardı ama Gelendost sokağı birçok benzeri gibi kalın bir asfalt tabakasıyla henüz örtülmediği için haline şükreliyordu. Birbirine iyice bitişmiş, ve eskilikten beli bükülmüş ninelere benzeyen evlerin arasındaki bir taş merdivenden çıkılırdı Gelendost'a. Önce biraz yokuş tırmanmak gerekir, biraz sonra yol düzleşir, engebeler azalır. İlerde yol biraz sola döner, sonra yine eğim kazanır ama bu kez aşağıya doğru. Yokuş bitince bir ufak meydana açılır, ortasında bir çeşme, karşıda alabildiğine deniz manzarası. İsmi gibi kendi de güzel bir

sokaktır Gelendost.

Sokağın üzerinden eskiden atlı arabalar geçirdi, şimdi otomobillerin lastikleri çığnıyor taşlarını... Sokağa bakan evlerde oturan çocuklar top oynarlar sokakta ama hiçbiri kalmaz, dağılıp giderler, yerlerine hep yenileri gelir. Evlerde oturanlar da öyle.. Yeni doğanlar, evlenenler, ölenler. Evlerin bazıları yıkılmış, yerine yenileri yapılmıştır. Sokakta herşey değişmekte, yenilenmektedir. Sadece Gelendost sokağı, olduğu yerde durur, hep aynı izi takip ederek akar, olduğu yerde kendini sonsuza dek tekrar eder. Durmadan yinelenir. Zaman Gelendost sokağının üstünden bir toz bulutu gibi hızla akar.

*metinlerin siyah-beyaz okyanusunda sürüklenen
hayalet gemi'de
bir kamaram olsun istiyorum*

*oniki aylık yolculuk bedeli olan 200 000 TL yi T.C. İŞ Bankası, Bal-
mumcu Şubesi (Şb. kodu 1135) 217140 nolu Atillâ Öztürk hesabına
yatırdım, makbuz ilişiktir.*

ad-soyad:

adres:

tel:

|

Hayalet Gemi Dergisi, Ayazmaderesi cad, Yener ap. 19/9
Gayrettepe 80260 İstanbul
Tel: (212) 288 97 15 Faks: (212) 266 84 26

NASIL YAPMALI*

yasemin sarıkaya

İdeal erkek (BMW'sine doğru) yürüyüşünden, (Ray-Ban gözlükleriyle) bakışından, (Valentino marka) giyinişinden ve icabında (Chivas Regal marka) içkiyi tutuşundan çoktan tespit edilmiştir.

İletişim çağı öncesi toplulukların homojen yapısı, onları bugünün (tüm dünyayı ifade eden) küresel toplumuna göre daha kolay tanımlanabilir yapıyor mu acaba? Başka türlü söylersek; kapalı toplumun yarattığı insan modeli, çağımızın enformasyon şişkini -hazımsız- insanına hayli şablon görünüyor olabilir. Bugünkü yaşam biçimlerinin kendi içindeki zenginliği ya da çeşitliliği ise aynı oranda tartışmaya açıktır.

Günümüzde aşkın, hüznün, sevginin ve cinselliğin ve herşeyin el kitabı yazılır. Filmleri yapılır.

Eric Fromm "Sevme Sanatı"nı yazmıştır. Şükür ki nasıl sevileceği bilinmektedir artık. Öyle değil, böyle sevilir. Kimi moda dergilerinde, depresyondaki kadınlara giyim tarzları önerilir: Kalın çoraplar, salaş kazaklar, dağınık saçlar, koyu renkler, "aman sarı-yeşil falan giymeyin"ler vs. Hüzünlerin raconu filmlerde canlandırılır; donuk bakışlar, buğulu gözler, esrarengiz tavırlar, vesaireler. Bazı gazetelerin magazin sayfalarında ilginç bilimsel buluşlardan söz edilirken, çukulatanın aşk acısını hafiflettiği yazılır. Vıcık vıcık romantizm ticareti

"Çernişevski'nin ideal toplum ve insan modelini çizdiği "Nasıl Yapmalı" romanının adı, farklı ifadeler içermekle birlikte bu metne uyduğu düşünülmektedir başlık olarak alınmıştır.

yapan şarkıların nakaratlarından sevgi sözcükleri kırpılır. Liseli gençler birbirlerine hoşcaka yerine "ara beni, öptüm seni" der. Kimileri "yüzde elli" sevebilir. Yüzde ellisini "Manevi Kıymetler Borsası"nda repoya verir. Şehir suyunun ulaştırılamadığı ücretli gecekondu semtine, dönemin favori Amerikan dizilerinden birinin adı -Şahin Tepesi- konulur. Şahin Tepesi sakinlerinden Hatice hanımın lepiska saçlı kızına hanidir "Manuella" diye seslenilir mahallede.

Sevgililer filmlerdeki gibi terkedilir. Gri renkli döküntü kazaklar giyilip bol bol çukulata yenir. Dışarıda yağmur varsa eğer, sokaklarda dolaşılır (son okunan romanın kahramanı öyle yapıyordur çünkü).

Mükemmel seksin 10 yolu öğretilir, yine aynı dergilerde. Akşam evde -mixer kullanım kılavuzu okunmuşçasına- bu tariflere göre seks yapılır. Artık herkes mükemmel seks yapıyordur. İdeal erkek (BMW'sine doğru) yürüyüşünden, (Ray-Ban gözlükleriyle) bakışından, (Valentino marka) giyinişinden ve icabında (Chivas Regal marka) içkiyi tutuşundan çoktan tespit edilmiştir. Geriye erkeği elde etmenin 12 yolu kalır. Onlar da kadınlar tarafından tahammül edilemeyen yönlerini öğrenip derhal tedbir almışlardır. Bundan böyle tüm erkekler sevimlidir.

ALDATAN ERKEĞİ ELDE TUTMANIN YEDİ ETKİLİ YOLU

Erkeğiniz sizi aldatıyor mu? Çaresiz değilsiniz. Bir erkeğin sizi aldatıp aldatmadığını anlamak için gömleğinde ruj izi bulmak şart değil.

Aldatmanın önüne nasıl geçebilirsiniz?

- 1. Sadakatin sizin için önemli olduğunu belirtin.*
- 2. İlişkinizdeki problemleri ortaya çıkararak çözmeye çalışın.*
- 3. Erkeğinizin kendisine olan güvenini arttırın. Pozitif olun. Onun iyi özelliklerini sık sık övün.*
- 4. Erkeğinizin seks ihtiyacını gözardı etmeyin.*
- 5. Sıkıntı ve monotonluğun yerine geçen yeni uğraşlar bulun.*
- 6. Nasılsa onu elde ettim düşüncesini bir kenara bırakıp kendinize iyi bakın, bakımlı olun.*
- 7. Ona güvendiğinizi belli edin.*

Evlilik yaşamını renklendirmenin bilmem kaç çaresi yazılmasa -mazallah- boşanma oranlarında ne çok artış olur. İş hayatında başarının ipuçları sayesinde herkes bir yerlere yükselir. Bu toplu terfi sonucu boşalan alt kadrolara aday olanlar için, iş görüşmelerinde etkileyici olmanın püf noktaları anlatılır.

Yüzünüz, elleriniz, uyuma şekliniz, tırnak cilanızın rengi, köpeğinizin cinsi, arabanızın modeli kişiliğinizi ele verir. Bunlarla da deşifre edilemezseniz, hırslı ya da içine kapalı, aktif ya da romantik olduğunuz

resimli dergilerin muhtelif testlerinden üç dakikada ortaya çıkarılır. Evliliğe hazır mısınız? Yalnızlık size göre mi? Acaba onu seviyor musunuz? Peki O sizi seviyor mu? Kurnaz mısınız? Kendinize dürüst müsünüz? Tekmili birden test edilir, kişiliğiniz onaylanır. Bu onay ikinci bir teste kadar geçerlidir.

Günümüzde aşkın, hüznün, sevginin ve cinselliğin ve herşeyin el kitabı yazılır. Filmleri yapılır. Yaratılmış idoller yaşam dersleri el kitabının renkli baskısına fotoğraf olarak konulur. Anlamak kolaylaşır, dil sadeleşir.

Hepsi bir yana, bunca "seni çok iyi anlıyorum"ların ve "bilirim, ben de yaşadım"ların içinde neden hâlâ yaşanmışların ve yaşayanların özgünlüğünden şiddetle dem vurulur? Ve neden hâlâ birinin yanlışları diğerinin pişmanlıklarının aynası olur?

Günümüzde aşkın, hüznün, sevginin ve cinselliğin ve herşeyin el kitabı yazılır. Filmleri yapılır. Yaşantılar paket program olarak satılır. Parası olan pahalısını alır.

Aslında tüm birini tekil şahısların (ben) hayatı, ikinci tekil şahısların (sen) hayatının bir yerlerde tekrarıdır.

-kara göründü!

BİLİMSEL BİR DÜŞÜN EŞİĞİNDE

ata akın

*"Onun uğruna hayatta kalmaya
mecburum"*

Göthe

Genç Werther'in Acıları

Yolda oynayan çocukların topu size doğru gelirse, onu geri atmayıp, yanınızdan geçip gitmesini seyredip, peşinden de bir çocuğun canhıraş koşturmasına göz yummak elinizdedir. Sokağa tüküren bir adamı uyarmamak elinizdedir. Birinin unuttuğu bir kitabı ona vermemek elinizdedir.

Bir formül bulacağım diye senelerinizi harcamamak da elinizdedir. Bunca boşvermeden sonra elinizde ne kalmıştır -kalabilmiştir? Doğrusu Nietzsche'nin dediği gibi, "Her bilme isteği zalimlikten bir iz taşır. Acı hep nedenleri sorar."¹

Savaş dönemlerinde yaşamış ünlü bir fizikçi, düşmanın şehrin merkezinde harabelerin arasında dağıttığı aştan alabilmek için saatlerce kuyruklarda bekleyip, geceleri mum ışığında çalışabilmiş ve tüm bilimi kökünden sarsacak teoriler yaratmıştır².

Adı sam çoğu insammızca bilinmeyen bir bilimadamımız titri hiçe sayarak senelerce öğrenci yetiştirmiş, öğrencileri oldukça varsıllaşmış ama kendisi maddi bakımsızlık ve kendini önemsemekten dolayı gencecik yaşında ölmüştür.³

Bunları düşündükçe kendimden utanır oldum. Bu kadar güzel imkanlar varken

nasıl olur da dünyanın herhangi bir yerindeki bir bilimadamı köktenci bir teori yaratamaz; nasıl olur da bilimin, teknoloji dolayısıyla insan lüksüne sunulmasına göz yumabilir ve nasıl olur da bir bilimadamı araştırmak yapmak için finansör aramak zorunda kalır?

Bilimsel düşünceyi benimsemedeki zorluk onun insan çıkarlarının üstünde bir noktayı hedefliyor olmasıdır. Bence bilimsel kelimesi Türkçe'ye kazandırılmış en güzel kelimelerden birisidir. Kökü, en başta, etkileyicidir. Bilmek. Aranızda yeni öğrendiği bir bilgi için (aldatıldığı hariç) ağlayanınız oldu mu? Peki ya bu bilginin nereden kaynaklandığını merak edeniniz oldu mu? Peki ondan da vazgeçiyorum. Neden sorusunu sordunuz mu? Neyse ki!

Bakınız, bu bir sınıflandırmadır. Bilimin tattırabileceği haz kişinin algılama yetileriyle doğru orantılıdır. Bir gerçeği öğrenen bir diğerini sorgular. Bu bir limit alma işlemi gibidir. Her seferinde gibi tanımsızlıklarla karşılaşsınız. En uç noktaya gitmeyi istemek kaçınılmaz, ama ulaşmak olanaksızdır!

"Bilen başka şeyleri bilir de kendini bilemez." İlhan Gönören

Sorular her zaman için cevaplardan daha açıklayıcı olmuştur; yeter ki sormasını bilelim. Bu işlem bir döngüyü tanımlar: Soru cevabı gerektirir. Cevap bilgiyi içerir. Bilgi çoklukla nedensel bazen de olasılıksal yasalarla zaten soruya bağlıdır, onu içermektedir. Öyleyse sormaya başlamadan

-kara göründü!-

önce yasaları bilmek gerekir. Gerisi zaten belirlidir. Bundan sonra yasaların sorgulanmasına başlanır.

Öyle insanlar yaşamıştır ki yıllarca bu yasaları araştırmış, bir bakıma da başarılı olmuşlardır. Bakınız bir $F=$ ma ne çok soruya ('Neden?' hariç) cevap verebilmektedir.

Ey kör! Bu yer, bu gök, bu yıldızlar boştur boş!
Bırak onu bunu da gönlünü hoş tut hoş!
Şu durmadan kurulup dağılan evrende
Bir nefestir alacağın, o da boştur, boş!
Hayyam
Bütün Dörtlükleri

Bu da nereden çıktı?

Notlar

1. F. Nietzsche; *İyinin ve Kötünün Ötesinde*, Ara yay., 2. bas., s: 158
2. Dalga mekaniğinin kurucusu E. Schöredinger
3. Prof. Dr. Mustafa İnan (1911-1987) İTÜ Teorik mekanik kürsüsü kurucusu.
4. İlhan Güngören, *Zen Budizm: Bir yaşama sanatı*, Yol yayınları, 3. baskı, s: 54

-şışedeki mesaj-

DELİLER GEMİSİ

bayram keten

Günlerce bir odaya döneceğim korkusuyla yaşadım.
Bir konuştuğum insanla bir daha konuşacağım korkusuyla sustum.
Susarak içimdeki suyu çürüttüm.

O uzun küskünlüğü bozdum yaşayarak.
'odanı düzelt' diye başlayan öğütleri unuttum.
Dünyanın en uzun anlaşmasına -sözlüğe- çalıştım.
Ve eksik geldi bir madde hep
Düzen ¹:... Anlaşırken insanlar bu kelime üzerine
unuttular şunu da eklemeyi
'Düzenin ön şartıdır tekrar'
Bir tamirci tekrar bulacağı yere koyacak tornavidasını...
Ne acıdır öğrenmek
tekrar döneceğim için temizlediğim bu odayı

Bu şehirler
ve içindeki evler yaşam tekrar etsin diye yapıldı
onun için adlar verildi şehirlere ve insanlara.
Biliyorum.
Beni o ırmağa bırakılmış deliler gemisine bindirin.
Su.
Su yine yaşamın tüm kötülüklerinden arındırsın bizi.

İSana küfrederken öğrendim,
o koca ahlak da
düzeni ve tekrarı anlatır

AŞIK VE GÖÇEBE

halide velioğlu

*Dünyanın anlamı, dışında yatsa gerek. Dünyanın içinde herşey nasılsa öyledir, herşey nasıl olup-bitiyorsa öyle olup biter; i ç i n d e hiç bir değer yoktur - olsaydı bile, hiç bir değer taşımazdı. Değer taşıyan bir değer varsa, bütün olup-bitmenin, öyle-olmanın dışında yatsa gerek. Çünkü bütün olup-bitme, öyle-olma, rastlantısaldır. Onu rastlantısal-olmayan kılan, dünyanın **içinde** yatmaz, çünkü öyle olsaydı, bu da yeniden rastlantısal olurdu. Bu dünyanın dışında yatsa gerek.*

L. Wittgenstein

Sevimsiz bir öğle güneşinin altında gözlerimi kısarak yürüyorum. Yüzümü buruşturmak için dışımda bir sebebin olması rahatlatıcı aslında. Surat asmanın suç olduğunu nereden öğrendim? Birine rastlar da yüzümü değiştirmek isterken beceremem endişesiyle sağıma soluma bakmadan hızla ilerliyorum. Arada bir mümkün en uzak noktaya şöyle bir bakarak ona rastlayabileceğim ve bunun iradem dışında anlamlı bir rastlantıyla gerçekleşebileceği duygusu yalnızca adımlarımı hızlandırıyor. Aşıklara, çocuklara ve iman sahibi şahsiyetlere herşeyin bir işaretmiş gibi görüldüğü bilgisini de taşıyorum gittiğim yere. Hızlanıyorum.

"Maalesef, biz ne kadar başka türlü davranmak istersek isteyelim, tekrarlayan hep aynıdır... Hep aynı." Bu sözleri içime işleyenin, söyleyenin adı ve duruşuyla ilgisi olmalı. Yıldızlardan mülhem ismiyle müsemma bu kadın, sözleriyle tüm kişisel

takvimimi bir tek sayfaya sığdırıyor sanki: "... hep aynı... hep aynı."

Ne kadar yol alırsak alalım, göçebeler gibi yatay bir düzlemde hareket ediyor, gittiğimiz her yerde kendimizi tekrar ediyor olabiliriz. Ve bu, kendimizi anlamak için yaşadıklarımıza adlar verip, bu adlar arasında ilişkiler kurarken yaptığımız, "gerçek dünyamızı anlamak için musavvar bir dünya" oluşturmaktır. Madem ki annemizin eteğinden koptuk bir kez ve bir eksikli oluştur gidiyor, girdiğimiz, anlamaya çalıştığımız ve anlarken oluşturduğumuz bu dünyanın içinde yol almaktan başka çaremiz yok. Bu ilksel seçimsizliği ve eksikliliği nasıl giderdiği de herkesin kişisel macerasını oluşturuyor. Birbirine benzeyen masallar kuruyor, bozuyor, tekrar kuruyoruz ama, herkes kendi uykusunu uyuyor ve kendi rüyasını görüyor. Ve bu böyleyken aynı cümleye aynı yerden başlayacak gücü nereden buluyoruz, allahaşkına?

AHŞAP KAPININ HOMURTUSU

oya demir

Milyonlarca kopyamızdan zamanın önünde bizi ayrıcalıklı kılabilecek bir utanç, bir hüznün, bir kederi biryerlerden bulup çıkartamadığımız günlerden birinde gözümüz günaha takılacaktı.

Orta sınıf dışında kalan yaşam biçimlerini felaket ve düşüş duygusuyla karşıladık. Belki bu gerekçeyle kendimizi önemli biri hissetmek çabası, ait olmaktan hoşlanmadığımız sınıfın duyarlılığını pekiştirmede dilediğince yönlendirirdi bizi.

Taksitli satış kampanyaları, Japon kamyonetlerinin kasasına istiflenmiş mezarlık çitleri boyunca duraksamadan ilerlediği zamanlarda, biz şimdilik 8 yaşında, Şeyh Edib-Ali'nin türbesini çevreleyen mezarlara ibrik ibrik su taşımakla meşguldük. Kabirlere rahmet getiren meleklerin ardından ikinci derece ilahi önemimiz olduğundan kuşku duymazdık. Polislerin mi yoksa teröristlerin mi daha nitelikli olduğu konusunda birbirini yumruklayan aşağı mahalle çocuklarına dudak bükerek, kendi gerekliliğimizin ayrıcalığını su tenekelerimizi temizleyerek vurgulardık. Rahmetimizi bölüştürmek için seçtiğimiz mezarların uygulama alanını genişletmek üzere, Şeyh Edib-Ali'nin türbesini güneşin tam altında bırakarak çitin en ucundaki mezara yöneldiğimiz gün, mahalle bakkalı tartı hesabı tepsi yağurdu satmaktan vazgeçmemişti henüz. Yerini bisküvilerin ambalajla örtüldüğü markete bırakışı, daha sonralara, bizim azınlık mekteplerinden mezuniyetimize rastlar. Evdeki saksılardan çaldığımız sardunya

dallarını son bir iki mezara aşılarken zaman da ikinci ezanına ulaşmıştı. Geride Şeyh Edib-Ali'yi bıraktığımız yerde, güneşin tam altında, bulmak üzere ardına düştüğümüz kuşluk güneşi bizi şehrin tam 3 km dışına sürüklediğinde, türbelerin rahmetine ebediyen omuz silkmış ilgimizi azınlık okullarının giriş sınavlarına çevirmiştik. İhanetine uğradığımız Şeyh Edib-Ali'ye kırgınlığımız önemli olmanın içeriği ilahi rahmetten havuz problemlerine kaydığında unutulmuş olacaktı.

Bu arada gelişmekte olan endüstri toplumlarının değişen yapısı geleneksel burjuvazi-proleterya çatışmasının şiddetini, oluşturduğu yeni orta sınıf aracılığıyla azaltmada başarılı olmuş, tek tip tüketim modelinin ilk hazırlıkları tamamlanmıştı. Havuz problemlerini çocukluk arşivine terkedip, iyice biçimlenen bedenlerimizi etkin bir imaja yerleştirmemiz gerektiğine hemfikir olduğumuzda, önemli olmanın içeriğini de tüketim anlayışı belirlemeye başlamıştı. Ve biz artık kendimizi hangi işlev ve görüntüde konumlandıracağımızı biliyorduk. Eğitimimiz, eğitimin getirdiği popüler deneyimler, görüntüden görüntüye sıçrayabilme esnekliğini, yaşamda hiç bir şeyin bizi bağlayıcı olmaması konusundaki titizliğiyle sağlamıştı. Bu koşullarda medyadan edinilmiş yaşam biçimleri, bizi kendi seçimimiz olduklarına ikna etmekte

zorluk çekmeyecektiler. Değişiyorum diye tepinen siyasi düzenin önünde, biz yeni orta sınıf, servis endüstrisi ve kamu sektöründe yer alıp, yeni kimliğimizin içeriği gereği kendimize post-modern ilgiler seçerken, günlük yaşamı kolaylaştırmak gibi işlevsel görevleri olan araçlar, ulaşılması gereken hedef amaçlara dönüştürmekten de vazgeçmeyecektir.

Yeraltı ve aristokrat yaşam biçimlerinin genişleyen orta sınıf tarafından iki uca sıkışması, hiyerarşik sıralama da, bugün diğer etkin kurumların üzerinde yer alan medyanın ideoloji ve metatüketiminde hedef kitle oluşturma çabalarının sonucuydu. Sonuçlarının sizi doğrudan etkileyeceği, yukarılarda, gelişen iktidar ilişkilerini kavramış olmak bakış alanınızın genişliği olarak değerlendirilebilirdi elbette. Ancak düşünce ve davranış biçimlerinizin kökenlerini Viyana'lı büyücü doktorlar aracılığı ile netleştirip, almanız gereken tavırları güncel yaklaşımlardan edinirken milyonlarca benzerinizden biriyle değiştirebilir olduğunuzu da öğreniyordunuz. Milyonlarca kopyamızdan zamanın önünde bizi ayrıcalıklı kılacak bir utanç, bir hüznün, bir kederi bir yerlerden bulup çıkartamadığımız günlerden birinde gözümüz günaha takılacaktı. Aşınası değildik ve günahın bir koşul ya da ceza oluşu konusunda ki tüm çağrışımlarımız, türbesinde ziyaretçilerini kabul eden Şeyh Edib-Ali ile sınırlıydı. Yine de, yerimize bir yabancının, oncadır işlediğimiz bağlantıları bozmaksızın yerleştirilebileceği düşüncesi tahammül edilemez olunca, yaşamdan alıkonmuş hayalgücümüzün, yeganeliğimizi oluşturmak için tasavvur edebileceği tek direnme biçimiydi günah. Elimizde avucumuzda karşıtını seçerek bir kutsamaya dönüştüreceğimiz, bütünlüğünü koruyabilen inanç yokken, kendimiz için bir günah tanımlama girişimimiz yaşlı bir

yahudinin kapısını çalarken buldu kendisini. Açık bırakılmış kapı aralığından hole düşen gün ışığına popüler kültürün anı biriktirme tutkusuna sebep yönelişimin ayrımında olmadan, kendi haklarımızdan emin günahları serbest barıkacaktık. Patiska şilte üzerine düşürülen dantel yakalı lal gömleğin uyumsuzluğunda, kendimizi hoş bir edilgenliğe, çoktandır alıştığımız bir şeye yeniden alışıyor gibi bıraktık. Yüzyılımızın sorunuysa bu: kendi görüntümüzü, kenara çekilip uzaktan izliyorduk. İnsanın içindekilerin çözme ve önemi olmadığını gösterme alışkanlığımız ise başka herşeyden koparılmış olmamızı daha belirginleştiriyordu. Ardımdan kapanan ahşap kapının homurtusunda hep eksikli olmak kalıyordu bizim bile olmayan cüretkarlığımıza.

Üretip-tüketip-kundaklayıp yerine yenisini koyacağımız bir hayat için tek çizgi üzerinde bir araya gelişlerimiz, yaşama acı üzerinden yaklaşmamızı engelleyen koruyucu tavrıyla kendimize yabancılaştırmamızı hızlandırmıştı. Yenilgimizin üzerine kapanan ahşap kapının homurtusunda yanımıza şaşkınlığımızı alıp, mutluluğa kabul edileceğimiz günleri beklerken, iletişim döneminin artık iyice tekelleşen kurumları aracılığı ile oluşan suni toplumsal gelişmelerini; ardına düşülecek masala dahil etme zorunluluğunun nihayet ayrımındaydık. Geçmişin ya da anın belirlenmemişliğini gönlümüzce bir şiire yerleştirebilme çabalarından usulca vazgeçişlerimizde, çağdaş başlığı altında derleyebileceğimiz, yine de mağrur ve yitik bir şeyleri nereden bulup çıkaracağımıza dalmıştık. Ayıptı bloklar yıkılırken, bir çocukluk meşgalesi türbenin rahmetinden medet ummak. Bir anının, bir tükenmişliğin izlerinden geri dönerek kendimizi yazmak için tepinmeyecektik bundan sonra. Söz değil mi?

YÜZ VE GİZ ÜZERİNE MİNİMAL BİR DENEME

oğuz haşlakoğlu

Bir yasak!...
Peygamberin yüzünü resmetmek.
Bir soru!...
Nedir, bu yasakla/yasakta saklanan
Sıradan bir dinsel tabu mu?
Peygamberin yüzünde simgeselleşen tanrısallık gizi mi?
Yüz gizdir de, bunu mu açığa çıkarır peçe?

Ya da gizlenir mi giz, peçeyle kendini gizleyen yüz olur da?

Gizi/gizleyen/yüz; Peçe (önemi yok nereden başladığımın, nasılsa döneceğim oraya zaman içinde- Parmenides)

Öyleyse peçe gerçekte ardında mı saklar gizi, ya da kaldırıldığında görülebilir mi yüzü?
Yoksa peçe saklamaz da, yansıtır da yüzü, böylece mi sürdürür varoluşun gizini? (Saf aynayım ben, sır'ım dökülmemiş. *Celaleddin Rumî*)

Ayna!... (Özüne uygun metaforla mükelleftir zihin) Yansıtarak gizleyen yüzüne ve bu yansıma olarak açıklayan gizi (sanata, felsefeye, bilime) ama bir türlü açıklayamayan Açıklanamayan bir türlü.

Peçe, sakladığını göstermek için saklayan yüzü. Ayna; sakladığını saklamak için gösteren yüzü.

Peygamberin peçesinin altında saklanan yüzü değil, mutlak gizidir.

Bu gizem peçenin ardında değil *bizzat* kendisindedir. (Nasıl olduğu değil, olduğudur gizemli olan dünyanın. *Wittgenstein*).

Peçe yalnızca varoluşun gizemini tutmakla kalmaz elinde, aynı zamanda da onu zamansal kılar, tarihselleştirir.

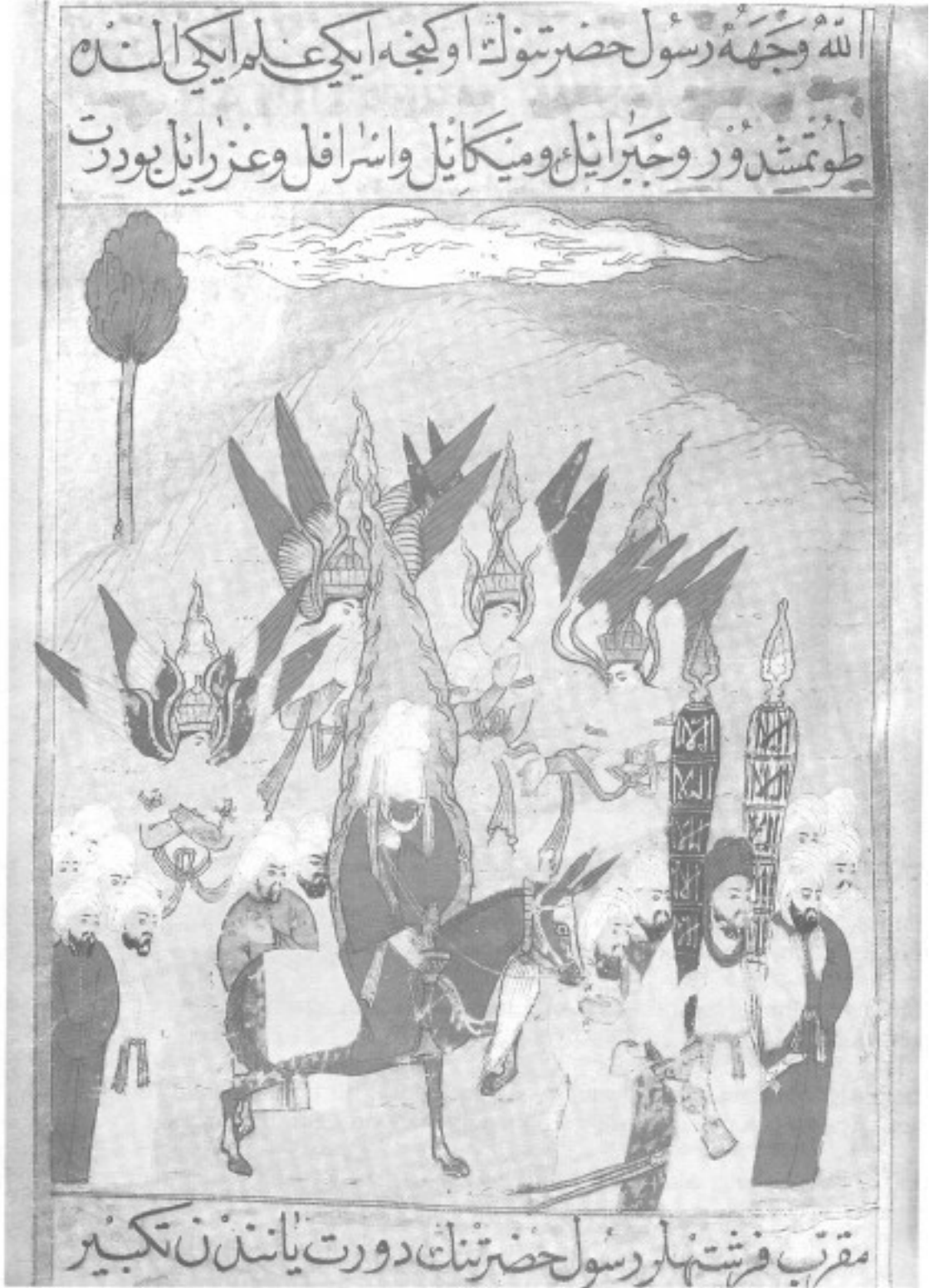
Ve kendini gizem olarak koruma içgüdüsünde, ontolojik "giz", sosyolojik "yasak" olarak güncelleşir, kurumsallaşır. Zamana düşen giz peçe olarak yüzü tabulaştırır. Ve bu dönüşümsel türemede kendini unutulmuş olarak yitirir. Gizem apaçıkta saklanarak kaybettirir iyi ki/gizini.

"Yüzün Muhammed'in yüzüdür ama sen Muhammed değilsin.

Bunun içindir ki aynadır yüzün ve yüzündür ayna, unutma!...

Çünkü sen bir unutulmuşsun aynalarda..."

Peçe, sakladığını göstermek için saklayan yüzü. Ayna; sakladığını saklamak için gösteren yüzü.

Peygamberin peçesinin altında saklanan yüzü değil, mutlak gizidir.

KİMSEYE MEKTUPLAR

esra zeynep

Sesime geri dönemem / Aralık / 93

İki kişilik bir uyku lütfen! Derin olsun: hafif okyanus kadar ağır. O deniz kızım öperken, ama en yalnız yerinden, yutsun beni canavar.

Ağlayarak uyanırım, sıçrayarak. Yakala beni, kapat ağzım ağzıma. Sesimden yakala. Sesim bana geri dönmesin.

Okşa beni, deniz deniz okşa. Masmavi, yosun kokulu bir terle kayalım birbirimizin üstünden. Açılsın çan çiçeğim, ağustos böceğine baksın uzun bir an.

Ve nakarat: Deniz deniz Akdeniz / suları berrak deniz / karşıda yar ağlıyor / bırak geçeyim de.... n....i....

z harfinde kaçışsın balıklar, deniz bitkileri korkuyla titresin, ölsün canavar, üstümüzü örten dalgayla.

Kalk bir sigara yak, deniz kızı uzaktan, ağlıyor mu?
Ağlasın, özür dilerim.

Çalākalem Yaşamak / Aralık / 93

Sen bir çocuğun resminde uyudun mu? Kızımın resimlerinden birinde uyanmak istiyorum bir sabah. Yavru bir balık olmak denizinde. Silinmiş bir gemi. Yarım yamalak bir deniz kızı. Ölmek bir başka resimde.

ÜÇ ÖMRÜ VARDI

halide velioğlu

Bir kadının üç ömrü vardı.
Sezgilerimize bıraksaydık ve
gözlerinden girebilseydik onu
bilecektik belki. Seçimsiz yaşanmış,
yıpratılmış bir yığın anının kıyısında
susmasını yadırgamayacaktık.
Meraklarımızdan vazgeçebilseydik
ve bu vazgeçiş tümüyle hesapsız
olabilseydi, dönüşsüzlüğü, mesela,
göze alabilseydik... Yarını iptal
edebilseydik... Kemirmeseydi bizi
aynalardaki eksikliğimiz,
katlanabilseydik... Belki, bir ömrü de
biz olabilirdik.

Bu kadının üç ömrü vardı.
Gözlerinde uzak aynalarda kalmış
suretinin izleri.

Kadının bir gönlü vardı; üç ömre
dair -hem hepsi hem hiçbirini-, O da
kendisiyle kaldı; bir suret ve bir
isimle çizili.

başka bir dünya

YENİLMEK

ayşe düzkan

uzak, başka, bizimkine benzemeyen bir yer ve zamanda başka hayatların mümkün ve mevcut olduğuna inanmak çok zor. çünkü saf olabilelim diye çocukluğumuzu, olgun olabilelim diye yaşlılığımızı tekrar ederken bencillikten başka bir yere varamıyoruz, çünkü yalnızca gövdemiz ve bilincimizle birbirimizi tekrar ettiğimizi sanırken aslında her rüya bir başka rüyanın sureti, ileriye baktığımızda kaderin aynasında gördüğümüz ardımızda kalanlarla kendimizin aksininin üstüste vurması, geriye baktığımızda ise dağınıkça yığılmış hatıraların üzerine vuran gölgemizi kişisel tarihimiz sanıyoruz.

o yüzden kendi içimizden kurtulmak için bir çare gerek bize. yoksa aşkların tekrarının imkânsız ve korkuların kaçınılmaz olduğu bu şehirde kalbimiz daha ne kadar dayanır?

öyleyse insanlık denilen şu bulanık, birbirine küs, kardeş, bigâne, düşman, aşık, uzak ve alışkın olan kalabalık için bir imkân belki de her günün yeniden ve yeni'den tekrarı.

MEKANIN RUHA VERDİĞİ ACILAR

hüsnü kural

İki gündemi vardır mekânın: ufuk ve arkaplan. Tam da burada oluşur insanlığın iki kavmi. Barbar ve burjuva. Artık ekonomi-politiğin alanında değiliz. Kavramlar, tarih aşırı tözler olarak gelip bizi bulurlar. Bu yüzdendir ki sonsuzleyin yeniden döneriz Sokrates'e.

Gövde kendi karanlığında yaşar. Mutludur kendindeliğinde; bir özdeşlik sarıp sarmalanmaktadır. *A well-rounded ball.* Her şey ortadadır, ne ise o olmak hali. Ne bir giz, ne bir alicengiz oyunu: sadece en saf haliyle arzu. Ve gövdenin merkezinde, *Achilles'in topuğu*: Gövde'deü taşan arzu. Gövde'nin, Gövde olmayana tutkusu. Gövde'yi yüklenen arzu, onu mağaradan dışarı taşımakta. Oysa, dışarısı yabandır ona. Kendinden her kopuşunda marjda bulduğu gerçeği, sırlanmıştış derialtlarında. Gövde'nin kendi ısısı vardır, kendi yoğunluğu. Bir krallık örmüştür, sual olunmaz. Çünkü bir sorgu mercii yoktur henüz ortada. Oysa farklı bir doku balkırmaktadır dışarda. Farklı bir yoğunluk. Her dokunuşta bir parça deri türemektedir. İlk şok ve sonra ağır roman; işte mekân: İç ve dış. Ve sınırda acı. *Şipazorafrenoniya*; her an, ilk kezmiş gibi yaşanan. Bölünen özdeşlik ve karabasan. İlk duyum ve son durak olan bir hasbihal. Bu hısımlık, mekânın hasım olduğunu teyid eder daralan zamanlarda. Çünkü zaman daraldığında, Gövde mağaradan çıkmak zorunda. Heyhat, mekânın kirini taşımadan dönemeyecek mağaraya.

Dışarısı varoluştur. Sanki bir karşı-gövde. Bir, sanki-gövde; çünkü her an her yerde.

Hem kendi, hem kendi olmayan. Gövde, sonsuz saydam bir mutlak yoğunluktur. Varoluş ise nem ve rutubete denk düşer: *"plain"* olan hiç bir şey yoktur onda. Yapışır ama sürekli kaçır... Sürekli bir sonraki andır. Her ne kadar geçmiş onun bir parçasıysa da, öylesine meşrudur ki bu geçmiş, Gövdenin karanlığında çökelmiş ve varoluştan kopmuştur. Meşrulaştırılamayan kısım ise ertelenmiş geleceğe monte olmuştur; eklemleri sızlatan rutubetin bir parçasıdır. Yörüngeden çıkan geçmişle birlikte, Gövde de varoluş döngüsünün dışına düşer. Varoluş bilinci arzular, böylece dağılan toplanacaktır. Rutubetin oyu yağmurdan yanadır ve kuduz gövde, bilinçte su geometrisini sezinler. Hırıltılarla kaçırır gövde kendini, varoluş dokusunu jiletleyerek. Oysa varoluş her yerdedir; göçülen ormanlarda, iltica edilen mağaralarda... jiletlenen dokuda açılan yarıklarda. Kaçtıkça varoluşla dolmaktadır gövde. Ardı ardına patlamalar, derin kayışlar, göçmeler... Varoluş, gövde karnında bir kara deliğe dönüşsün istemektedir. Gövdenin istemi ise kendi karanlığıdır; ödünç yoğunluklar o'nu ürkütür. İlk ve son tango başlar: varoluş anı dayatır. Ama varoluşun isterlerince, isteme dönüşür. Arzu geçmiştir, istem ise gelecek, oysa varoluş ondadır ve bilinci gösterir. Gövde bilince yöneldiğinde, onu bir ayna

Barbar gelecektir; yalnızca beklemek gerek. Geleceğe yapışan barbar korkunç bir olasılıktır, çünkü gelecekle birlikte o, artık hep dışarısidir. İçi boşalmıştır barbarın, mutlak dış'tır o. Bu ısrarlı dışsallık burjuvanın terinde, biteviye kurcalayan bir kıymıktır. Çünkü burjuva, bütün büyük imparatorlukları barbarların kurduğunu bilir.

olarak bulur. İçi boştur; doğrusu, içi yoktur. Yansıyan istem ve arzudur ancak. Tehdit açıktır ve gövde son kozunu oynar: topluma ve zamana açar koynunu; sırtındaki mekânı varoluşa taşır.

İki gündemi vardır mekânın: ufuk ve arkaplan. Tam da burada oluşur insanlığın iki kavmi. Barbar ve burjuva. Artık ekonomi-politiğin alanında değiliz. Kavramlar, tarih aşırı tözler olarak gelip bizi bulurlar. Bu yüzdendir ki sonsuzleyin yeniden döneriz Sokrates'e. Şöyle derdi Lenin, "Marksizm on kere, yüz kere, bin kere aşılmıştır. Ama, onbirinci, yüzbirinci ve binbirinci kez aşılmak zorunda kalınmıştır". Bu spiralde yenilenen, marksizmdaki tarih değil, tarihteki marksizmdir. Öyleyse, ne burjuva, güneşi ilk kez Bastille'den çıktığında görmüştür, ne de barbar Atina tarihinde çözünür.

Vücut dik, baş ileri doğru, at sırtında ufukta doğandır barbar. Ve bu rahmin dokunuşu hiç terketmez onu. Tasarımın, bir sonsuz kaçış olarak içselleştiği çizgidir ufuk. Kendini sürekli erteleyen niyetle, eylemin örtüştüğü noktalar kümesi. Barbar, bir sonsuz yeniden-doğum dansıyla ufka akar. Bu akışta ne barbar tükenir, ne ufuk; barbar Gövde'nin karanlığında bir bengisu

bulmuştur ve ufuk anbean tekrarlanan Gövde'de yoğalan istem, ufku açılar. Açımlanan ufuk, yüzeydir. Oysa, gövdenin aradığı bir mekân dilimidir. Bedeli derin acılar da olsa, bir mekân. Çünkü, sürekli ufuklanan varoluş, her an yaşantılanan yokoluştur. Karadelik yoğalmaktadır. Gövde bunu, gerilen derisiyle bilir. İç ve dış arasında, açılıp kapanmalar... Barbar nostaljiler besteler. Rahmi düşler, ulaştım derken... Nafile; rahim ufka yapışmıştır. Varoluş, burnundan çekmektedir gövde'yi. Gövde teslim olur. Bir yüzey olarak açımlanan ufukta biteviye bir kayışa terkeder kendini barbar. Bu kayışta nesneler, izlenimlere indirgenirler. Nesnelerin özü yitmiştir artık: pragma hükmeder. Nesnelerle vuslata zamanı yoktur barbarın; göz süzmeye, eğleşmeye, dokunmaya... Ufuk çağırılmaktadır! Sindirim ağızda biter; önce devasa lokmalarla doldurur ağız barbar, biraz çiğner, suyunu emer ve tükürür. Nesneler kurcalanır, şöyle bir kullanılır ve tükürülür. Ufuk bir ambara dönüşür. An'ın atlıkarıncasında barbar, nesneleri hoyratça savurur geleceğin kuyularına. Geçmiş, gelecekte koptuğundan, an bir gelecek taklidine indirgendiğinden, barbarın ufuktan başka mekânı olmadığından, *bu hayattan ne koku, ne yankı, ne de boya taşımayı yasaklayan belge* imzalanır. Barbar gelecektir; yalnızca beklemek gerek. Geleceğe yapışan barbar korkunç bir olasılıktır, çünkü gelecekle birlikte o, artık hep dışarısidir. İçi boşalmıştır barbarın, mutlak dış'tır o. Bu ısrarlı dışsallık burjuvanın terinde, biteviye kurcalayan bir kıymıktır. Çünkü burjuva, bütün büyük imparatorlukları barbarların kurduğunu bilir.

Burjuva, barbarı AT'ye almaz.

-üstü çizilmiş kişiler-

GENÇLİK TEKRARLANMAZ!

yelda karataş

Her karanlığın bir öyküsü var. Bellekler anıları, hızla değiştiriyor.
Bir anı raptiyelemek için, ne kadar acı çekmek gerektiğini henüz bilemiyorum.
İnsan olmanın yolu hiç bir çağda yalnızca acılardan geçmemiştir...
Farklılığın hüznü bizi terketti... Sıradanlığın silahlı ordularınca kuşatıldık, çığlığa zaman yok!

1970'lerde sevgili R, İstiklal caddesi'nde yürürken bana;
"eğer Kafka'yı aşan şeyler yazamazsam intihar ederim" demişti.

Gençlikte, hayatın ne denli kolay harcandığı -değersiz olduğu-
orta yaşlılarca söylenip duruyor. Düz mantığın kurnaz yollarında,
ne olursa olsun "yaşamalı" yavaşlığının bir çeşit olumlanmasını
arayan orta yaş kuşağı, "hayatın kendinden menkul değeri" üzerine
ahkâmlar kesmeyi gereklilik sayıyor...

Hayat, ölüm karşısında değer kazanır. Bu gerçeği görmesi için
insanın hangi yaşta olursa olsun, iç güdülerine başvurması yeterlidir.
Yeryüzünü kuru zekâyla kavramının bedeli, sıradan yaşamaktır.
Gençliğin alevini içimizde körükleyen, aklın ve duyarlılığın diri çığlıklarıdır.

R. Kafka'yı aşan şeyler yazamadıysa ne çıkar... O an, samimiydi.
Şimdi, sıradan bir aile babası olarak hergün intihar ederken de samimi...

Belki de bütün bunları bana hatırlatmak için İlhan Berk,
şairin hep "hayır" dediğini vurguluyor.
"Hayır", "evet" in karşıtı değildir. "Hayır"; razı olmamak, soru sormak, araştırmak, acı
çekmektir...
Genç kalmanın ilk şartıdır "Hayır"...

"Gençlik Milleti"ni çok seviyorum. Hangi kuşaktan olursa olsun.
Çünkü biliyorum, her bahar çiçeğin öyküsü aynıdır:
Farklı pembeliklerde açar, taç yapraklarını yıkayan yağmur damlaları farklı nehirlerde,
göllerde yüzmüştür ve gözgöze geldiği mavilik farklıdır her seferinde...

Gençlik güzelliştir... İsyankarlığı bize benzer... Nedenleri farklıdır...
Hayatı sevişi bize benzer... Yorumları farklıdır...
Gençliğin yüreğinde yaşam korkusu yoktur.
Ölüm korkusu; belki bizden fazla...
Gençlik tekrarlanamaz, yaşanır ve bazılarınca unutulur.
Hatırlayanların adı; Amok'tur.

GÖRSEL DİNAMİK ÇEŞİTLEMELERİ*

adnan kurt

"Batılı, fotoğrafa düz çizgiler ve kesitler olarak bakar. Gözü ve kadrağı böyledir. Hatlar vardır-, onları izler, görürsünüz. 'Evet' ya da 'Hayır' dır. Doğulu ise 'Belki' der. Fotoğrafa bakışı, birbirine geçmiş spiralleri andırır. Tek merkez yoktur. Fotoğrafın herhangi bir yerinde beklenmedik birşey karşınıza çıkabilir. Minyatürleri düşünün, onlar da öyledir. Gözün bakışı daha karmaşıktır, görsel olarak daha estetik bir fark vardır. Batılı A'yla B arasını şöyle görür:

A- - B

Doğulu için ise çizgi düz değildir:

A~~~~~B"

REZA (National Geographic Fotoğrafçısı)
Mimar Sinan Üniversitesi Konuşmasından

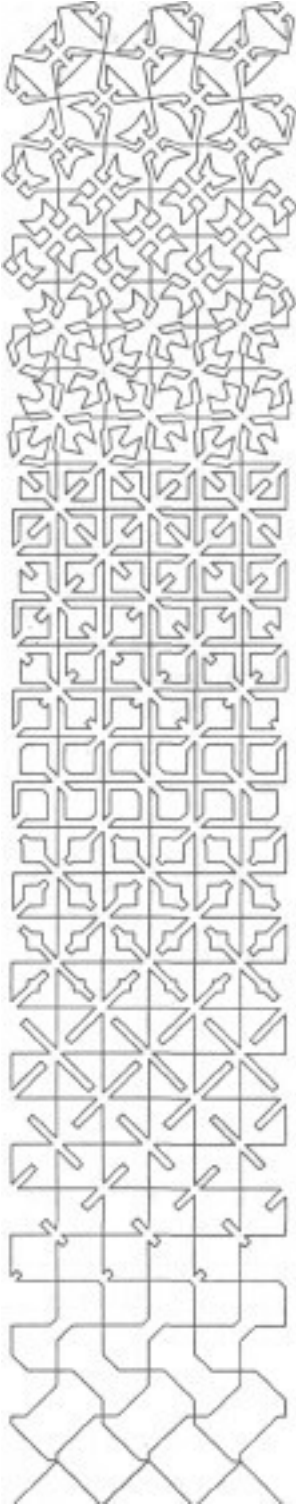
Müzik ve görsel sanat arasında ne fark vardır? Yanıtlaması zor değil: Ana fark zamansallık. Müzik çalışmaları kendiliğinden zamanı içerirken sanat (görsel sanatlar) çalışmaları zamanı soyutlarlar. Daha ayrıntılı şekilde: Müzik parçaları belli hız ve sıra ile çalınıp dinlenmesi gereken seslerden oluşur. Böylece müzik tek boyutlu bir yapı ile bizim varlık ritmimize bağlıdır. Buna karşılık görsel sanat yapıtlarıysa iki boyutlu ya da üç boyutludur (Genellikle). Resim ve heykeller de nadiren gözün izlemesi istenen 'tarama hatları' içerirler. Kinetik sanat

türleri ise zamanla değişim gösterebilir de, belli bir başlangıç, bitiş ya da ara durum söz konusu değildir. İstedığınız gibi gelip izlemeniz olasıdır.

Bu genellemeler dışında, Avrupa sanatında görkemli duvar süsleri, tarihsel kubbe resimleri ve Oryantal sanatın içice geçmiş yüzlerce metre uzunluğunda pastoral işlemleri anımsanabilir. Bu tür görsel sanat zamansal bir sıralama ve hız ile göz taramasını yönlendirir, başlangıç ve bitiş noktaları vardır. Öykülerde olduğu gibi bu noktalar sakin duygular tanımlar. Aralarda değişik gerilimler oluşur ve zevkli bir görsel ritimle çözümlenir. Daha sakin son noktalar düzenli ve görsel olarak basitken, daha gergin ara noktalar kaotik ve görsel olarak karmaşıktır. 'Görsel' sözcüğünü 'duysal' ile değiştirirseniz müzik için geçerli tanımları elde edebilirsiniz.

Müziksel deneyimin ruhu görsel bir şekilde nasıl yakalanabilir? Bu tür çalışmaları en iyi yapanlardan birisi mimarlık profesörü William Huff olsa gerek. Parke deformasyonu ile önemli bir araç yakaladığı anlaşılıyor. Parke, oda tabanlarına döşenmek üzere yapılmış tahta mozaiklerdir. Deformasyon için yamulma ve dönüşümler arasında bir tanım denilebilir. Huff'un parkeleriye daha soyut: Bir düzlemin düzenli olarak, sıfır kalınlıkta çizgi parçaları ve eğrilerle çizilen mozaiklerle kaplanmasını sağlarlar. Uygulanan deformasyonlarsa sıradan olmayıp iki temel gereksinimi sağlar:

Hofstadter'in Metamagical Themas adlı kitabından esinlenilerek, alıntılanarak yeniden yazıldı.

1) Yalnızca bir boyutta değişimler olacak ve mozaiklerin her birinden bir diğerine zamansal bir geçiş olacak.

2) Her adımda örgüler düzlemi kaplayabilecek yapılanmaya gitmelidir (yani birim hücreler kendileriyle birleşerek sonsuz bir düzlemi kaplayabilmelidir).

Bu basit öncüllerden çarpıcı güzelliklerde yapıtlar ortaya çıkıyor. 1960'larda M.C. Escher'in tahta oyma "Gündüz ve Gece" adlı yapıtından esinlenen Huff, Escher'den farklı olarak yapıtlarında saf geometrik şekiller kullanıyor. Bu bir kompozitörün bestesinde temel notaları kullanarak, programlı olduğu izlenimini verecek herşeyi engellemesine benziyor (Yani seslerin arkasında bir görüntü ya da öykü olmasının engellenmesi). Böylesi bir kararın etkisiyle güzellik ve görsel ilgi, soyut şekillerin karmaşa ve eşyoynaşmasından doğacaktır.

Göze, 'çekici' gelmesi için hayvan şekilleri vb kullanılmadan yalnızca yorumlanmamış, süslenmemiş algısal deneyim sağlanmaktadır. Bir diğer temel öğeyse standart deformasyon aygıtlarıdır. Bir takım tipik aygıtlardan örneklersek:

- * Bir çizginin uzatılıp kısaltılması
- * Bir çizginin döndürülmesi
- * Bir çizgi parçasının kırılarak esnetilmesi
- * Bir çizgi parçasının ortası ya da köşesinde 'diş' gibi girintiler / çıkıntılar oluşturulması
- * Doğal bir alt birimi oluşturan çizgi öbeklerinin daraltılıp / genişletilip, döndürülüp / kaydırılması

ve bu temalar üzerine çeşitlemeler.

Parke deformasyonları bir anlamda müziksel çağrışımlar yapıyor. Birim hücre, ya da bir dizi birim hücreden oluşan dikey kesit, müzikteki ölçüyle benzeşir. Birim

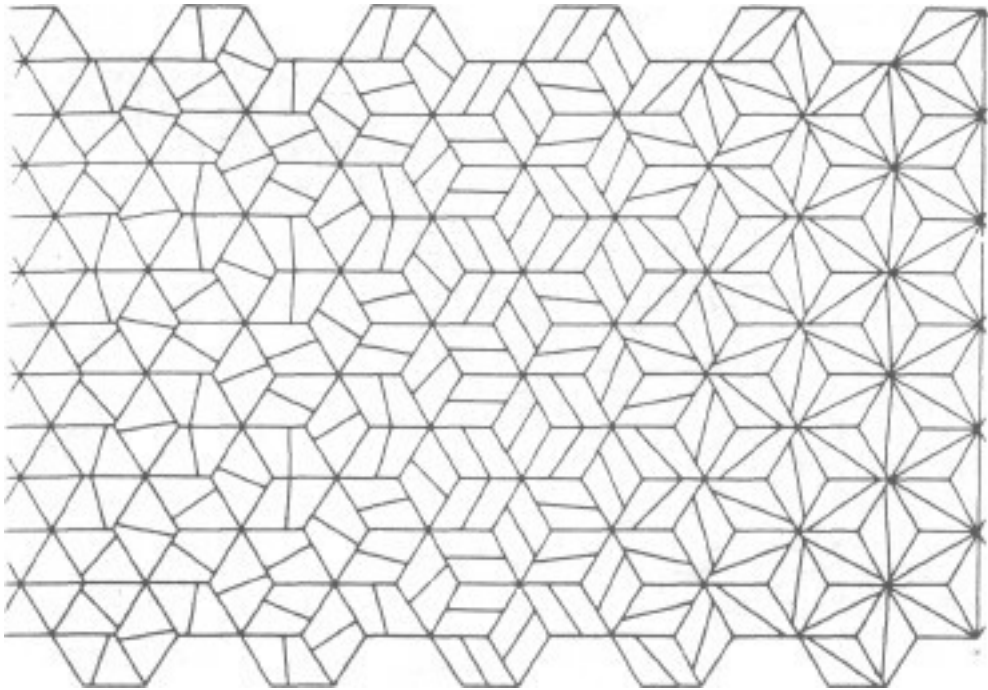
hücrelerin tekrarı ile, sayfa boyunca izlenen çizim, müziksel bir heyecan verir.

Scott Grady tarafından 1977'de üretilen 'Consternation' adlı yapıt altıgenlerle küpler arasında algısal dönüşümler yaşatan görsel bir melodidir. Aslında yapısal olarak oldukça karmaşık bir parçadır. Çözümlemek yerine, belki de Echer'in mükemmel deformasyonlarındaki gibi, heyecanlı görsel kaotik etkileşimi yaşamak daha hoş olacaktır. Jorge Gutierrez'in yine 1977'de ürettiği 'Cucaracha' adlı yapıt mükemmel bir geometriden başlayıp, sıradan deformasyonlarla bir tür özgürce danseden yabansı, açısız ve neredeyse yarı organik şekillere ulaşmaktadır. Şaşırtıcı görsellik insanı bunaltabilir: Özgürlüğe doğru danseden bu şekillerde entropi artıyor mu, azalıyor mu?

Sıradışı bir diğer parke deformasyonu 'I' at

the Center' (Merkezdeki I*) adlı yapıttır. 1964 tarihli David Olleson'un bu çizisi tek boyutlu devinim kuralını bozarak yeni bir anlayışı da beraberinde getiriyor. Ana tema merkeze konulan 'I' harfi üzerine çeşitlemelerdir, ama aynı anda, her iki boyutta. Lirik kompozisyonların en etkileyicilerinden biri olan bu parke deformasyonu metaforik içeriğiyle de vuruculuğunu pekiştiriyor. Örgünün ortasındaki 'I' yani 'ben' 'ego'yu ifade eder ve tüm diğer şeylere dokunur - yani diğer 'ben'lere. Merkezdeki 'ben'e benzeyen bu 'I'lar, merkezden uzaklaştıkça çeşitlenir, karmaşıklaşır. Bu insanca etkileşimlere benzeyen bir örgüdür. Her birimiz kendi

* T burada hem abecenin bir harfi hem de 'ben' anlamında kullanılıyor. Ayrıca Hofstadter'in çok hoşlandığı eğretilmelerden (metafor) olan İngilizce ses benzerliğini de kullanıyor: I ve EYE. Benlik ve göz benzer seslerle ifade buluyor. Yani Hofstadter bir taşla üç kuş ve felsefe problemleri vuruyor.

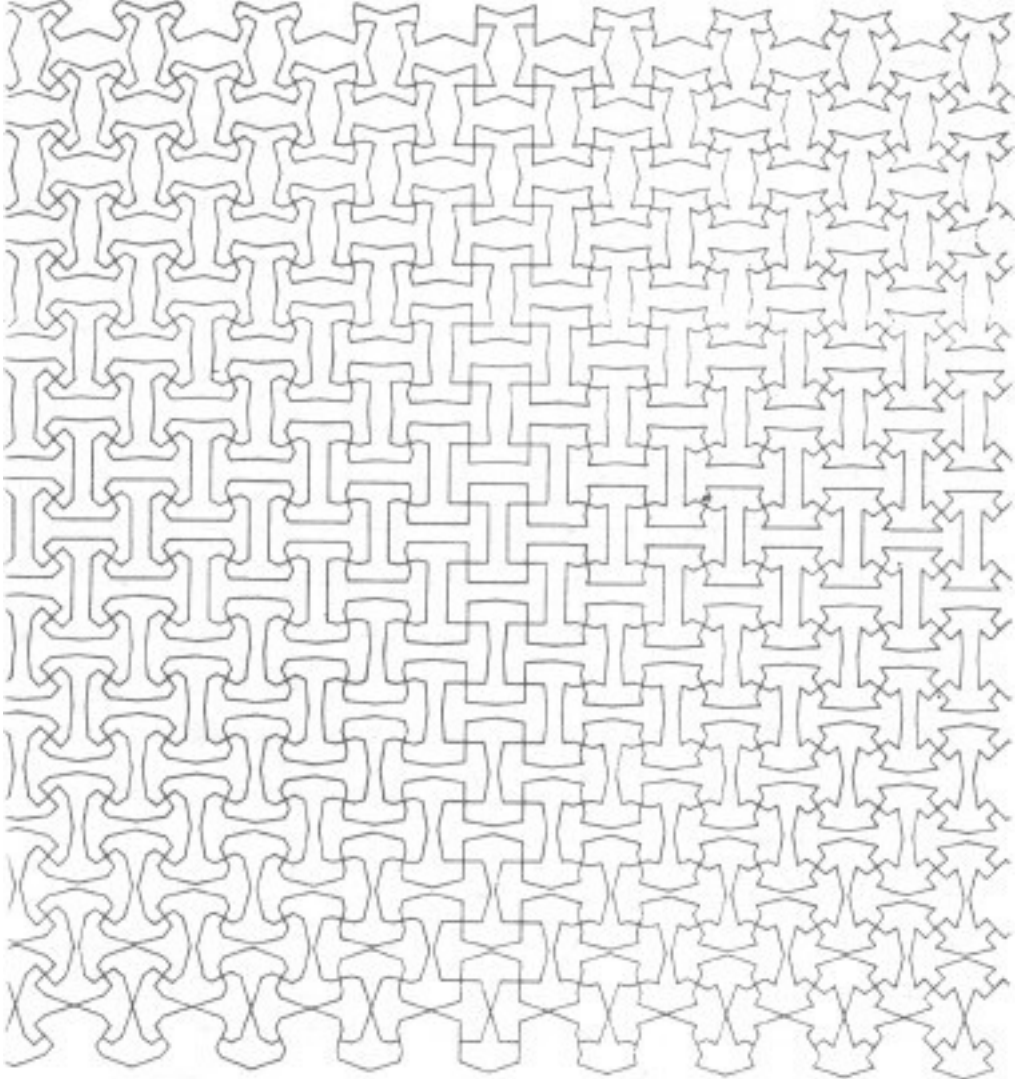

kişisel örgümüzün en ortasında durur ve 'ben en normal, en duyarlı, en anlaşılır bireyim' diye düşünürüz. Bizim kimliğimiz -yani 'şeklimiz' ise kişiler uzayında bize en yakın duran kişilere benzer- onlardan kaynaklanır. Biz diğerlerinin kişiliklerini tanımlamaya yardımcı olurken, onlar da bizimkini tanımlamayı sağlarlar. Bu iki boyutlu parke deformasyonu belki de en güzel kuramsal psikoloji benzetimlerinden birisidir.

*Yaratıcılığın bir mimarisi var mıdır?
Yani birplan, bir şema, ilkeler
kümesi. Öyle ki açıkça
yorumlandığında tüm parke
deformasyonları kümesi içinde
saklanan yaratıcılığı -geçmiş ve
gelecekte- ortaya çıkarabilen bir
mimari?*

Temel sorunlara dönersek, yani daha kuramsal ve felsefi sorunlara:

KARANLIĞIN İÇİNDEKİ DELİK

ergun kocabtyık

Geride bırakılmış bir yaşam, o kuyruklu yıldızın içinde uzayın sonsuzluğunda kaybolmuş, belleğimizin sonsuzluğunda ise minik, yıldızsı bir anı olmuştu.

Sokağın köşesinde bir taşralıyla konuşuyoruz. Yanında çocuğu da var. Sekiz yaşlarında olmalı. Arada bir o da lafa giriyor ve sorduğu sorularla, babasıyla yaptığımız konuşmayı sık sık bölüyor. Bu hoşuma gidiyor aslında, zira konuşmaya hiç gönlüm yok. Daha çok sokağın sonundaki evçle çektiğimiz filmle ilgili sorular bunlar. Sorularını nezaketen, kısa yanıtlar vererek geçiştiriyorum. Bereket beni aramaya çıkan minibüs şoförü az sonra yanımızda bitiyor da yine böyle sıkıcı bir soruyu yanıtlamaktan kurtarıyor beni.

Şoförlük onun işlerinden biri sadece. Herkes kısa zamanda onun şirketin adamı olduğunu ve sette olup biten herşeyi patrona yetiştirdiğini öğrendi. Ayrıca karanlık bir herif. Bunu sadece geçmişine, şirketteki gizli saklı işlerine dair ortalıkta dolaşan söylentilere dayanarak söylemiyorum. Ona baktığımda nasıl söyleyeyim, ayrıntılarını seçemiyorum; belirsiz ve ışık almayan bir yüzü var. Çeşitli defalar bu adamın yüzünün neden ışık almadığını düşündüm. İşte şimdi bir açıklama geliyor aklıma: İfadesindeki sahtelik ışığı emiyor ve böylelikle gölgeli bir surat çıkıyor ortaya.

Gölgeli surat, taşralının sorusunu yanıtlarken, büyük bir ustalıkla cümlelerinin arasına gizlediği sözcüklerle,

yönetmenin beni sete geri çağırdığını ve öfkesinin geçtiğini söylemeye çalışıyor. Taşralıyla konuşmasını sürdürürken yan gözle 'nasıl da yardımına yetiştigi'ni ima eden bakışları arasına sıkıştırdığı bu mesaj, kabuğunu çatlatıp, hep birilerinin buyruğunda olma ezikliğini gizlemeye, kendine taşıdığı mesajların bizzat yaratıcısı olduğu görüntüsünü vermeye çalışan kompleksli bir adamın açıklamasına dönüşüyor. Taşralı, pırıltılı gözleriyle karanlık yüzlü adamın anlattıklarını dinliyor.

Taşralının çocuğunu hatırladım. Hemen yanımızda oturuyordu. Onu dinlediğimden eminmiş gibi karşımızdaki bina ile ilgili birşeyler mırıldanmaya başladı. Ne dediği pek anlaşılmıyordu. İyice kulak verdim; anlattıkları binanın geçmişiyle ilgili masalsı söylentilere benziyordu daha çok. Üç katlı, Rum mimarisinde, oldukça eski bir yapıydı. Sadece en üst katta oturanlar vardı. Diğer katlar boş ve tamamen terk edilmişti; evsizlerin barındıkları terkedilmiş yerleri andırıyordu.

Bakışlarımı üst kat penceresine kaydırdım. Tülün arkasından bana doğru bakan bir silüet gördüm. Çıplak bir kadın silüetiydi. Onu fark ettiğimi anlayınca aniden pencereden kayboldu. Binanın bir mağara ağzı gibi ürkütücü kapısına baktım. İnsanı

sarhoş eden bir karanlıkla dolmuştu içi. Bedenim karanlığın çekim gücüne kapıldı. Kıpırdamıyordum. Öylece kapının içindeki karanlığa baka kaldım. Vücudumdaki kanın yüzüme hücum ettiğim, yüreğimin hızla çarptığını, bedenimin yavaşça uyuştüğünü hissettim. Sanki ondan uzaklaşıyordum. Kulağım çınlamaya başladı ve etraftaki seslere sağırlaştım. İçinde bulunduğum mekân silindi. Şimdi sadece ışısız bir boşluğun içindeydim. Bir süre karanlığa gömülü kaldım. Sonra karanlıkta toplu iğne başı kadar küçük, parlak bir leke belirdi. Yavaş yavaş büyüdü, büyüdü, bir delik halini aldı. Dairesel bulanık bir ışık yansımasıydı. İçindeki bulanık, dumansı karışımlar az önce pencerede gördüğüm siluete benzeyen bir siluete dönüştüler. Siluet, avucunda tuttuğu binlerce parlak, dairesel cisimleri üzerime doğru savurdu. Pullar yerçekimsiz hareketlerle bana doğru yaklaştılar, yaklaştıkça büyüüp açılmaya, karanlıktaki deliğe benzer deliklere dönüşmeye başladılar. Sonunda büyüyen bu delikler birleşip beni yutan tek bir delik haline geldiler. Çevremdeki karanlığın yerini şimdi mutlak bir parlaklık almıştı. Gözlerim kamaştı ve deliğin içinden geçtiğimi hissettim. Çok kısa bir süre olağan üstü bir hızla yol aldığımı sanıyorum. Fakat bu an bana çok uzun geldi. O kısa yolculuk esnasında, yaşamıma dair daha önce asla hatırlayamadığım anılarım, belleğimin beyaz perdesinde bir bir vizyona girmeye başladı. Belleğimle tam bir uzlaşma içinde süren bu yolculuk sanki tam ortasındaiken bitiverdi.

Kendimi aniden başka bir mekânda bulduğumda, delik, karanlık bir gökyüzünde benden hızla uzaklaşarak küçüldü, arkasındaki minik pırıltılarla kuyruklu bir yıldızla dönüşüp, gökyüzündeki milyonlarca yıldızın arasına karışıp yok oldu. Üzerimde pırıltılı

pullardan yapılma konik bir giysi vardı. Bir çölün ortasındaaydım. Ufukta alçak kum tepeleri uzanıyordu. Dünyadakine hiç benzemeyen atmosferinden, burasının başka bir gezegen olduğunu anladım. Dünya parlak bir sikke gibi uzayda asılı duruyordu. Yanımda aynı tuhaf giysiler içinde tanımadığım ama her haliyle benim akıbetimi paylaştığı belli olan bir adam duruyordu. O da benim gibi aynı yöne, gökteki parlak sikkeye bakıyordu. İkimizin yüzünde de bu arkaik sikkeye merakla bakan bir ifade, bir kurtulmuşluk duygusu ve geriye salimen ulaşmanın mutluluğu vardı. Aynı anda başka başka yerlerde benzer bir macerayı yaşadığımızı anladım. Bu geçişin heyecanı ve ayrıcalığını yaşıyorduk. Birkaç saniye bakışlarımızla kucaklaştık. Geride bırakılmış bir yaşam, o kuyruklu yıldızın içinde uzayın sonsuzluğunda kaybolmuş, belleğimizin sonsuzluğunda ise minik, yıldızsı bir anı olmuştu.

Birden bire o kükremeli buyurgan sesle kesintiye uğradı herşey. Korkuyla dönüp yeni efendimize baktık. Avucunda sakladığı pulları üzerimize fırlatmakla tehdit edip ayaklarımızdaki prangaları gösterdi. Prangaları görünce ayaklarımdan başlayarak yeniden bedenimi duyumsamaya başladım. Etlerim ve belleğim çözülmeye başladı. Buradaki duruşum, yanımdaki adam, çatlamış dudaklarım ve ardımdaki uzak kum tepelerine kadar uzanan ayak izleriyle ben, epeydir burada olan bir adamdım artık.

MAKAS DEŞTREN TRENLER

meral miniç

*Adam bir günün içine sıkışmıştı ve tekrar, tekrar, tekrar o günü yaşıyordu.
Sanki bir cam kürenin içindeydi ve onun çevresine çarpıyordu.*

Tren süratle yol alıyordu. Raylar tekerleklerle buluşuyor, aşk kıvılcımlanıyor, ayrılık her an kesinleşiyordu. Toz, duman, uğultu ve tiz çığlıklar demiryolu çocuklarının anılarında yerlerini alıyordu.

Trenin 8 numaralı vagonunda yolculuk ediyordum. Kıştı; dışarı çok soğuk, içerisi sıcaktı. Yeni aldığım siyah kadife şapkayı başımdan çıkarmamıştım, beyaz yün eldivenli ellerimin karasında yarım cam küremi sıkı sıkı tutuyordum. Sürekli bunları daha önce yaşadığımı hissederek geçmiş zamanlara dalıyordum: Başlangıç noktası sanırım doktorun odasından çıktığım Eylül'ün 21. günüydü. Dört ay önce içi boşaltılan kist ultrasonun ekranında tekrar belirmişti. Başım uğulduyordu, çözmem gereken şeyler olmalıydı, neden yinelemişti? Neden, neden, neden?...

Vücudum baştan aşağı dökülüyor, kist sanki bütün sorunların odağı gibi içimde zonkluyordu.

Tren sarsıldı, elimi karnıma bastırdığımı farkettim. Aldırmaz görünerek tekrar küremi kavradım ve pencereden kayıp giden görüntülere daldım.

O akşam Çiğdem ile *Groundhog Day*'i Beyoğlu-Emek Sineması'nda seyrederken

zihnimde sebebini tam olarak anlayamadığım patlamalar oluyordu:

Adam bir günün içine sıkışmıştı ve tekrar, tekrar, tekrar o günü yaşıyordu. Sanki bir cam kürenin içindeydi ve onun çevresine çarpıyordu. Ölmeyi denedi ama yine aynı günü yaşıyordu. Sonunda cam kürenin aslında olmadığım farketti. Onun soyut alanından çıktı, kendi ekşimiş havasını -bencilliğini- solumaktan vazgeçti, çevresindeki insanlara verebileceği çok şey olduğunu farketti. Vermenin doygunluğunu yaşadı. Aşık olduğu kızın sevgisini kazandığı final gecesinin sabahında gözlerini yeni bir güne açtı.

Film bittiğinde bütün seyirciler ve belki de aynı sebepten ben de çok rahatlamıştım. İstiklal Caddesi'nde yürürken Çiğdem'e sesimde kuşlar kanatlanarak;
"Kistimin tekrar etmesi çok normal çünkü iki yıldır hemen hemen aynı şeyleri yaşıyorum" dedim.

Tren bir istasyonda durdu; Karşımdaki adamın elleri bavulunu kavradı. Son bir kez baktık ve indi. Tren istasyonlarının hüznünlü yalnızlığı içinde kayboluşuna baktım. Tren hareket etti. Gününl son ışıkları küremden yansıyordu.

SEN BİR ÇOCUĞU TERKETTİN

fulya aslan

*Bu söylediği birkaç cümle boyunca film kareleri hızıyla değişiyordu yüzü.
Alaycı, yalancı, alaycı değil, yalancı değil, öfkeli, sakın, korkusuz,
korkulu, ölü, ölü... ölü.*

*Siliyordu...
Herşeyi bırakmak için siliyordu.
Oysa ayaklan hâlâ yürümesini
hatta koşmasını öğütlüyordu.
Kimseye kulak asmadığı gibi,
onlan da dinlemedi.
Soğuktu...
Soğuktu ve ağlıyordu
Gizli bir şiirin dizesinde olmak
O'na dokunmuyordu.
Ağlıyordu...
Ve birşey olmak O'na kötü geliyordu
Hiç birşey ve herşey olduğunu
öğrenmeyecekti
Ve hiç duymayacaktı.
Siliyordu...*

"Gerçekle ilk karşılaşma, sonsuz bir yüklenmedir çocuğa. Tüm yaşamını avucunun içine alır bu... Gözlerim görmek ister çocuk. Büyüdüğünü söyleyen gözleri görmemek için..." Her yerele üç değişimle karşılaşıyordum. Nietzsche'nin deveden aslan, aslandan çocuk olma değişimi, Deborah'nın üç değişim ve yansıması... Sanırım birgün aynaya bakıp gözlerinin eskisi gibi olmadığını gören çocuklardan biriydim ve gökyüzü aynasında görmeye çalışıyordum gözlerimi. İsterseniz sorun bunu bir çocuğa...

Yumuşacık parmak uçlarımla yükselmeye çalışıyordum. Aynada gözlerimi görmek ne

zor işti. Kedimle birlikte ağaca tırmanmaya çalıştığım o günlerde daha mı güçlüydüm?

Galatça geldi, "Ben hiç yükselemeyeceğim." dedi. Bunları söylerken kuyruğuna bakıyordu, kuyruğundaki pullardan bir kaç tanesi küskün küskün yosunların üzerine döküldüler. Yosunlar can acısıyla, öfke arası sesler çıkardılar. Galatça aldırmadı buna. Gözleri üzerimdeydi. Çok üzgün olmalıydı ama bunu belli etmeyecek, bana sarılıp ağlamayacaktı. Biliyordum Galatea yapmayacaktı bunu. O zaman anladım Poseiclon'un oğlunun nasıl aşık olduğunu Galatea'ya. Kısacak saçları vardı Galatea'nın. Bir deniz kızına yakışmayacak kadar güzeldi bu saçlar. Islak ıslak bağıırıyorlardı. Deniz sesi bağıırıyorlardı. İnsan birşeyler söyleyip ele, ona bakınca, yüz ifadesi, gözleri ve sözleri için varsayımlarda bulunamıyordu. Önyargılara kapalı ve tüm yargıları dehşet verici şaşkınlıkla yok eden bir yüzü vardı onun. Allak bullak oluyordum.

Galatea oturduğu kayada parmaklarını gezdirip şekiller çizerken -kayanın nasıl bir mutluluk duyduğunu bilircesine- sevişiyordu onunla. Dalgalar daha hızlı çarpıyorlardı kayaya, yalnızca kayaya. İstemediği sürece içlerine alamayacaklarını bildiklerinden saygılı ve duyarlı dokunuyorlardı Galatea'ya. Şarkı söylemeye başladığında ise, masal dinleyen bir çocuk heyecanı, coşkusu,

dikkati, usluluğu ve dinginliğiyle susuyorlardı.

"Söyle" dedi Galatea "neden gökyüzündeki aynada bakmak istiyorsun yüzüne? Gökyüzü çocuklara göre değildir. Büyüktür ve büyük olan şeyleri barındırır o".

Galatea'ya baktım, beni aldatıp aldatmadığını anlamaya çalıştım, ne düşündüğünü asla bilemeyeceğim bu yüzden -biraz öfkeyle- indirdim gözlerimi.

"Hayır" dedim. "Yanılıyorsun. Ölen çocuklar oraya giderler. Bir kitapta okumuştum bunu. Üstelik Olimpos Dağı'nda herkes bilir bunu".

Ben bunları söylerken Galatea, birkaç balık yakalayıp, pullarından almıştı ve kuyruğundaki boşluklara yerleştirmişti. Balıklar neşe içinde O'nun parmaklarının arasından kayıp denize döndüler.

"Ölen çocuklar, ölen kedi yavruları.... Hepsi, hepsi denize gelirler" dedi.

"Gökyüzü çocukları ve gökyüzü kedileri gökyüzüne giderler" dedim. "Tıpkı deniz kızlarının denize gittiği gibi"

Dikkatle bana baktı ve öfkemle alay eden sakinliğiyle "Öldüğünü nereden öğrendin?" dedi.

"Bana böyle yapma. Bana Poseidon'un oğluna oynadığın oyunu oynama, yoksa ağlayacağım" edelim.

"Ölülerle oynamam ben" dedi.

Bunu söylerken daha ince ya da daha duyarlı görünmüyordu. Bu yüzden Galatea'ya kimse inanmıyor diye düşündüm. Galatea tanrı olmak

istemiyordu, o kimsenin tanrısı olmak istemiyordu. Tanrı olmadığı sürece kimse ona inanmayacaktı. Yapmak istediği en küçük şeyi engelleyecek bir şeye bağlılığı olmadığından bu.

"Gözlerim" dedim. "Gözlerim kanıyor artık Galatea. Gökyüzünü göremiyorum artık. Gökyüzünü göremeyen çocuklara ne olur biliyorsun. Ölmüşlerdir ve oraya gitmedikleri sürece gökyüzünü göremezler".

"Gökyüzünü görmeden büyümüş çocuklara bak... Buradalar ve kanayan gözleriyle yaşıyorlar. Evleri, işleri, gri boyalı sözcükleri var" dedi.

Bu söylediği birkaç cümle boyunca film kareleri hızıyla değişiyordu yüzü. Alaycı, yalancı, alaycı değil, yalancı değil, öfkeli, sakın, korkusuz, korkulu, ölü, ölü... ölü. Evet ölü.... Sözcük buydu. Bunu anlar anlamaz, "Peki, sen neden denizi görmeden büyümüş çocuklardan değilsin" dedim.

Kulağıma eğilip, "Seni gökyüzüne götüreceğim. Ama bana sakın inanma" elledi.

Bunu söylerken güneşle şiirler okuyan yıldızların sesini duymaya başlamıştım bile. Ve elimdeki tahta çubukla Galatea'nın kumsallarından son bir cümle yazdım yaşama.

Sen Bir Çocuğu Terkettin....

KAN... YÜREKTEN VEYA BİLEKTEN

zarife biliz

- Başka ne yapabilirim ki? dedi kız
Ve ağladı...

Sararmış çınar yaprakları, yeşil, tahta masaların üzerine birer birer düşüyordu.

Pastırma yazı, gündüzleri son demlerini yaşatırken, geceleri, kış kendini hatırlatıyordu.

Üşüyorduk.

Ve bazı şeyleri yalnızca yoketmek için varediyorduk. Özenle bakıp, besliyor, ve onu gerçeğe dönüştürmeye çalışırken, yokoluşunu seyrediyorduk. Üzerine yüklediğimiz onca düşü kaldıramıyor, çatırdıyor, çöküyor ve yokoluyordu. Ama olsun, biz yine de yaratmaktan kendimizi alıkoyamıyorduk. Bu da bir savaşma biçimiydi belki, içimizdeki o şeytanla. Her güçsüz anımızda ortaya çıkıp, bizi köşeye sıkıştıran o şeytana, kurbanlar sunuyorduk.

-Bu da bir savaşma biçimiydi çünkü, başka türlü sü imkansız-
Gerçeklere dönüşmeyen hayallerimiz
hayallerimize benzemeyen gerçek-lerimiz
tadına vanlamayan an
gelecek uğruna öldürülen şimdiki an
Ve... hiç gelmeyecek olan

Yaşam-umut-Kırıklık-Ölüm-Tekrar Yaşam

Umutlarımızı kurban ediyorduk, onlarla tükendiğimizi bile bile.

- Bir insan kendini kaç kere doğurabilir ki?...-

Ama yaşam, o, açgözlü canavar, kan istiyordu. Kan.

Yavaş ya da hızlı akan kan.

Bilekten veya yürekten... Farketmez.

her yaşama bir intihar biçimiydi çünkü.

frida kahlo, two fridas, 1939

- *Bir insan kendini kaç kere doğurabilir ki?...-*

Ve biz bu oyunu bilerek oynuyorduk.
İçimizdeki şeytan bizi rahat bırakmıyordu.
Son umut, son kurban.

Yorulдум ya da gücüm kalmadı,

çıkyorum bu oyundan.

Oyun: aynı

Senaryo I

Deneme.. .yok

- Başka ne yapabilirim ki dedi kız.

sarı yaprak
ağır devinim
düşme

Ve yapabileceği başka birşey olup olmadığını asla öğrenemedi.

Ölüm tekrar edilmez.

Ölüm, pişmanlığı kabul etmez.

Oyun: aynı

Senaryo II

Deneme... gücünüz yetene kadar sonsuzca.

- Başka ne yapabilirim ki? dedi kız

Ve ağladı...

Yapabileceği başka şeylerin olduğunu daha sonra öğrenecektir.

Yaşam

öğretir.

kaçınılmaz

Mesela oynamaya devam edebilirsin. Yüzünün alabileceği tüm biçimleri öğrenip, son makyajından yüzün düşünceye kadar, oynayabilirsin.

-büyüme, olgunlaşma... bir makyaj uzmanı hayatta-
ciğerindeki son nefesin

yaşlı artık dudakların

ellerin

gözlerin

ama kaçınılmaz

son aynıdır.

Hızlı akar KAN.

OYUN BİTER!

HEPİMİZ KARDEŞ OLACAĞIZ

murat gülsoy

Yağmurda unutulmuş bir kedi yavrusu gibi yapayalnız bir 'merhaba' ile başlayan akşamlar ne kadar zavallı bir yalnızlığa bağlanır... Bir gece öncenin diğerinden farkını kim ayırabilir? Hep aynı kırık dökük şarkılar, eskimiş şiirler, bir kaç fotoğraf... Geç gelen uyku talihsiz günleri birbirine bağlayan kapkara bir büyü olarak çöreklenir göğsüne. Göğüs kafesine hapsolmuş yürek çırpınmaktan yorgun aynı melodiyi mırıldanarak yorgun düşer...

Ve tekrar, ve tekrar aynı sarmal. Anlatılsa? Konuşulsa? Açıklansa?

Mümkün olmayan kelimelerin sesine hapsolmuş olanı
anlatmak mümkün mü?

Ne, nereye kadar anlatılabilir? Ne, ne kadar anlaşılabilir?
Susmasının nedeni başka ne olabilir? Uzaklığın nedeni başka ne olabilir? Gittikçe, mahzun gözlüklerinin arkasında uzaklaşıp içine çekilen gözlerindeki kederin nedenim kime anlatabilir?

Akvaryumun sınırsız mahkumiyetini hissedip de bir okyanus yaratığı gibi davranmak ona göre değildi. Sahte sözcüklere ve yapmacıklı tebessümlere yüz vermeyişi de bu zavallı ruhun kendini koruma, kendine sakin ve şeffaf bir yurt arama çabası değil mi? Susmak. Susmak. Susmak ve her sessiz kalınan anda bir yolun daha kapanması ve bir köprünün daha yıkılması ve olası gemilerin yanması...

Zorunlu sözcüklerden hatırdaki kalan ne olacak yarın? Yalan ve oyunun tekrarında kaybolmuş ruhları yatıştırmaya depremler, fırtınalar ve kaba köpüklü okyanuslar yeter mi?

*Gözbebeklerinde, evrenin muazzam gizini saklayan çocukları
güldüren hüzünlü palyaçoları, efendilerinin en azılı muhalifi
soytarıları bulmak için yola çıkıyorum.*

Karanlık sokaklara doğru kaçmanın soylu acısının tadını almış olanlar için ne kadar komik bir sorgulama çeşidi, sözcüklere baş vurmak... sözcüklerden medet ummak... sözcüklerle oynamak...

Artık konuşulmayacak, söylenmeyecek, açıklanmayacak... Sadece yaşanacak. Hatırlananlar her an bozunacak, başkalaşacak, değişecek...

Dostluklar kusmuksu alışkanlıklara bozdurulduğunda, eğer biri kapıyı çarpıp gitmezse, kalmak berbat bir çürümeye dönüşecek.

İşte o yüzden ben, hayali deniz kızlarının öldürücü şarkılarına kulak kesilip sabahlıyorum her gece. Ben dediğim her an kendimi siliyorum şatafatlı anılardan. Ben dediğim her cümle: Susmamın Gerçeği! Artık tekrar tekrar yaşamamak için... Tekrar tekrar gülünç olmamak için...

Gidiyorum!

Gözbebeklerinde, evrenin muazzam gizini saklayan çocukları güldüren hüznü palyaçoları, efendilerinin en azılı muhalifi soytarıları bulmak için yola çıkıyorum. Yelkenlerimde, geçmiş zaman okyanuslarının rüzgârı değil, kendi nefesim var. Hastalıklı, korkak fakat kararlı... İşte o zavallı nefesin, o bir anlık ömrün gücü beni şehrin karanlık caddelerinde kaldırımlara vura vura sürükleyen. Biliyorum, sarı sıcak pencereyi bulacağım ormanlarımın kıyısında.

İçeri girdiğimde, yalan ve oyun ve iktidar ve ihanet ve onların baş yordakçıları akıl ve şehvet dışarıda kalacak.

*Ve içeride birbirimizi bulacağız...
Ve içende hepimiz kardeş olacağız...*

HAYALET GEMİ

Aylık Dergi
Sayı 16 Ocak 1994
20000 TL KDV Dahil

Sahibi

ALCHEMY
Pazarlama İletişimi ve Danışmanlık Limited
Şirketi adına
Atilla ÖZTÜRK

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Sedef ERKMAN

Yazı Kurulu

Sedef ERKMAN Murat GÜLSOY
Nazlı ÖKTEN
Pınar TÜREN Halide VELİOĞLU

Katkıda Bulunanlar

Ata AKIN Fulya ASLAN Zarife BİLİZ
Coşan BORA Oya DEMİR Oğuz HAŞLAKOĞLU
Yelda KARATAŞ Bayram KETENCİ
Ergun KOCABIYIK Hüsnü KURAL Adnan KURT
Meral MİNİÇ Yasemin SARIKAYA
Esra ZEYNEP

Kapak Tasarımı

Yalçın KARACA

Reklam ve Halkla İlişkiler Sorumlusu

Meriç EYÜBOĞLU

Yazışma Adresi

Hayalet Gemi
Alchemy Pazarlama İletişimi ve
Danışmanlık Limited Şirketi
Ayazmaderesi cad. Yener ap. 19/9
80260 Gayrettepe İSTANBUL

Tel(212) 288 97 15 Faks(212) 266 84 26

**Eğer *Hayalet Gemi* ile
ilişki kurmak
istiyorsanız...**

**Herhangi bir evin loş
odalarından birinde
gözlerinizi kapatın.
Ve karanlıkta bir koltuğa
kendinizi bırakıp,
geçmişi ve geleceği
ve
en önemlisi bugünü
düşünüp sorular sorun.
Sonra
yaklaşmakta olan
Hayalet Gemi 'yi
düşleyin.**

**Ya da
bize yazın.**

TÜM YOLCULARIN DİKKATİNE!

*hayalet gemi,
yolcularını tanımak
istiyor...*

*Lütfen bu formu doldurup
Ayazmaderesi cad. Yener ap. 19/9
80260 Gayrettepe İSTANBUL*

adresine postalayın.

(Faks ile yollamak isteyenler için: (212) 266 84 26)

*i Hayalet Qemi ile ne zamandan beri yolculuk
ediyorsunuz? Uğradığı limanlar hakkındaki duygu ve
düşünceleriniz^ •*

*i Kendinizi tanıtır mısınız? Düşleriniz, hayalleriniz,
sorularınız?^*

**LÜTFEN, SORULARI DİLEDİĞİNİZ
QİBİ YORUMLAYIN, YANITLAYIN...**

adınız-soyadınız:

yaşınız:

cinsiyetiniz:

izlediğiniz gazete ve dergiler: